

คู่มือ

รู้แล้วรู้รอด

ชาตุดิน นอมจันทร์

WKM e-library

001211

คู่มือ รู้แล้วรู้รอด

พิพิธภัณฑ์การเกษตร เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

แหล่งเรียนรู้พระเกียรติคุณและพระอัจฉริยภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านการเกษตร เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญา วัฒนธรรมเกษตร เศรษฐกิจพอเพียง เปิดบริการ พิพิธภัณฑ์ในอาคาร 5 พิพิธภัณฑ์ ได้แก่ “ในหลวงรักเรา” พิพิธภัณฑ์มหัศจรรย์พันธุ์พืชพรรณ พิพิธภัณฑ์ป่าดงพญาไฟ พิพิธภัณฑ์วิถีน้ำ พิพิธภัณฑ์ดินดล พิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง “เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง” และ “เกษตรตามรอยพ่อ”

พิพิธภัณฑ์ในหลวงรักเรา

ซาบซึ้งในความรักอันยิ่งใหญ่ที่ในหลวงมอบให้ปวงชนชาวไทย

เรียนรู้พระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านการเกษตร ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตร เกษตรทฤษฎีใหม่ และพระอัจฉริยภาพด้านการจัดการ ดิน น้ำ ป่า คน ฯลฯ พร้อมรับชมภาพยนตร์การ์ตูนแอนิเมชัน 3 มิติ “เรื่องของพ่อในบ้านของเรา” “แผ่นดินของเรา” “ทรัพย์ดินสินน้ำ” “เมล็ดสุดท้าย” “ไม่รอกับทานตะวันผู้เยโส” ซึ่งจัดทำจากบทเพลงพระราชานิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉายในโรงภาพยนตร์ “กษัตริย์เกษตร” 120 ที่นั่ง

เรียนรู้ความสำเร็จการใช้น้ำดีพอสอนไปปฏิบัติ โดยมีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์ประธานผู้มอบน้ำ หอมหัศจรรย์ท้องทุ่ง นำเสนอด้วยระบบไฮโดรแกรม ที่ทันสมัย ความสำคัญของอารยธรรมเกษตรไทยและเกษตรโลก เรียนรู้วัฒนธรรมเกษตรเศรษฐกิจพอเพียง และสถาบันเกษตรไทย

เรียนรู้ผ้าทอมือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มรดกชาติพันธุ์อันหลากหลาย ที่เป็นทั้งงานศิลปะ บ้านทึกรธรรมชาติ และบันทึกประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์

“พิพิธภัณฑ์หัตถ์ศจรรย์พันธุ์กรรม”

เรียนรู้และสืบสานพระปณิธาน ตามรอย เจ้าฟ้าฯ เกอญ์รัชต์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี “การรักษาทรัพยากร คือ การรักษาชีวิต รักษาแผ่นดิน” ตื่นตาตื่นใจ กับ เทคโนโลยี แสง สี เสียง และระบบการนำเสนอ มหัตถ์ศจรรย์พันธุ์กรรม ชมเมล็ดพันธุ์นานาชนิด ที่สะท้อนความหลากหลายของพันธุ์กรรมอันเป็นมรดกที่มีคุณค่าให้ประโยชน์มากมาย เรียนรู้ และรู้จักพืชถิ่น จากสวนป่าต้นแบบ เช่น ป่าสามะปิ ป่าชะป๊ะ วนเกษตร และสวนสมรม

“พิพิธภัณฑ์ป่าดงพงไพร”

เรียนรู้เรื่องราวของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บนโลกอันยิ่งใหญ่ สรรพสิ่งในธรรมชาติล้วนมีหน้าที่ เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน สัมผัสบรรยากาศป่ากลางวัน แอบซุ่มดูสัตว์น้อยใหญ่ ที่วนเวียนมาชุมนุมกันใต้ต้นไม้ใหญ่ ผจญภัยกับการเดินป่ากลางคืน เปิดสัมผัสเพื่อรับฟังเสียงแห่งธรรมชาติ และร่วมกันบันทึก พันธสัญญาแสดงความตั้งใจในการช่วยธรรมชาติและโลกของเรา

พิพิธภัณฑ์วิถีน้ำ

เรียนรู้วิถีน้ำ วิถีแห่งชีวิต ผู้ให้ ผู้สร้างและผู้เฝ้าพิทักษ์ สร้างชีวิต ทั้งมวล ผ่านภาพยนตร์ 4 มิติ 270 องศา ด้วยเทคนิค Hydraulic lift และชุดนิทรรศการที่บอกเล่าเรื่องราววิถีแห่งน้ำ การจัดการน้ำ ในรูปแบบต่างๆ การอยู่ร่วมกันน้ำและการปรับตัวเพื่อรับสถานการณ์ น้ำที่เปลี่ยนแปลงไป

พิพิธภัณฑ์ดินดล

เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในดิน-พัฒนาสู่ความอุดม สมบูรณ์ เพื่อสร้างและทำเกิดสรรพชีวิตทั้งมวล ผ่านเทคนิคการจัดแสดง แบบ 4 มิติ ในโรงภาพยนตร์ 360 องศา และระบบสัมผัสที่ชวน ที่ตื่นตาตื่นใจ

พิพิธภัณฑ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง

เรียนรู้นวัตกรรมเกษตรเศรษฐกิจพอเพียง การใช้ประโยชน์ ในพื้นที่ขนาดเล็ก การทำเกษตรเมืองเพื่อการพึ่งตนเองในการผลิตอาหาร ปลอดภัย พืช นวัตกรรมที่อยู่อาศัย นวัตกรรมพลังงานทดแทน การปลูก ข้าวอินทรีย์ด้วยเทคนิคนาโยน เรียนรู้วิถีไทย 4 ภาค และสมุนไพร เพื่อสุขภาพ ฯลฯ

พิพิธภัณฑ์เกษตรตามรอยพ่อ

เรียนรู้การจัดการพื้นที่ 1 ไร่ การประยุกต์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพึ่งตนเอง โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีสารสนเทศ องค์ความรู้ด้านพลังงานธรรมชาติ สวมใส่ชุดกรรมพืช เกษตร การขยายพันธุ์พืช และการจัดการเรื่องแพะชา จำหน่ายพันธุ์ไม้ และเรียนรู้วัฒนธรรมเกษตร ผักกางมุ้ง

ตลาดนัดองค์ความรู้เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง

ตลาดนัดแห่งเดียวที่นำเสนอองค์ความรู้เชิงประจักษ์

แนวคิดและแนวปฏิบัติด้านการเกษตรเศรษฐกิจพอเพียง และเลือกซื้อสินค้า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์คุณภาพและพันธุ์ไม้จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์เกษตร ทั้ง 4 ภูมิภาค และเครือข่ายสินค้าตลาดสีเขียว จัดเสาร์อาทิตย์ต้นเดือน

การถ่ายทอดองค์ความรู้ เรียนรู้ ผักปฏิบัติ วัฒนธรรมเกษตรเศรษฐกิจพอเพียง และถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมการเรียนรู้ และปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตร สำหรับนักเรียน นักศึกษา อาทิ หลักสูตร “หลักการทรงงาน” “วิถีพ่อ วิถีเศรษฐกิจพอเพียง” “ตามรอยพ่อ ภาษีตรีย์เกษตร”

บริการ ห้องประชุม สัมมนา ห้องพัก และอาหาร ท่ามกลางธรรมชาติทุ่งนา แปลงผัก สมุนไพร และพันธุ์ไม้หายากชนิด
- ห้องประชุมตกแต่งอย่างสวยงาม ทันสมัย หลากขนาด
- ห้องพักรับรองหลายรูปแบบ อาทิ ห้องพัก 60 ห้อง พร้อมแอร์คอนดิชั่น ห้องพักรวม 40 ท่าน บ้านเรือนธรรมชาติ 9 หลัง

จำหน่ายของที่ระลึก

หนังสือองค์ความรู้และผลผลิตทางการเกษตรปลอดภัย อาทิ เลื่อยดีในหลวงรักเรา ผลผลิตผักพื้นบ้าน ผักปลอดสารพิษ หนังสือทำนาโยนกล้า การทำปุ๋ยธรรมชาติ ฯลฯ

การบริการเข้าชม

เปิดให้บริการเข้าชม วันอังคาร-อาทิตย์ เวลา 09.30-15.30 น. ปิดให้บริการเข้าชม วันจันทร์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์

อัตราค่าเข้าชม

โอรธาดร เด็ก ทำละ 30 บาท ผู้ใหญ่ ทำละ 50 บาท
ชาวต่างชาติ เด็ก ทำละ 50 บาท ผู้ใหญ่ ทำละ 100 บาท
รถนำชมนอกอาคาร ทำละ 20 บาท

สำนักงานพิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว(องค์การมหาชน)
ตรงข้ามโรงพยาบาลการุญเวช ปทุมธานี (แนวเศร) ถนนพหลโยธิน จ.ปทุมธานี โทร. 0-2529-2212-10
08-7359-7171 โทรสาร 0-2529-2214 e-mail : information@wisdomking.or.th

แฟนคลับพิพิธภัณฑ์การเกษตรเฉลิมพระเกียรติฯ

wisdomkingfan

สารบัญ

คำนำผู้จัดพิมพ์	4
คำนำ	5
บทที่ 1 เห็นโองน้ำรั่วไหล นิสัยต้องเปลี่ยน	8
บทที่ 2 การปรับทัศนคติและเตรียมใจให้พร้อม	14
บทที่ 3 อุปกรณ์การเกษตร	17
บทที่ 4 การเกี่ยวกลั่น	20
บทที่ 5 การขยายพันธุ์พืช และการปรับปรุงพันธุ์พืช	23
บทที่ 6 มองให้เห็นคุณค่า มากกว่ามูลค่า	27
บทที่ 7 การเลือกชนิดพืช พันธุ์พืชที่จะปลูก	30
บทที่ 8 ความเอาใจใส่ เรื่องน้ำ เรื่องดิน	36
บทที่ 9 การแปรรูปอาหาร และการถนอมอาหาร	41
บทที่ 10 บันทึกบุญชี	44
ท้ายเล่มรู้รอด	48

คำแนะนำผู้จัดพิมพ์

พิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แหล่งเรียนรู้เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง สุข สนุก เรียนรู้ชัด ปฏิบัติได้จริง ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิต มุ่งเผยแพร่พระเกียรติคุณ และพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านเกษตร และส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้ท่ามกลางสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงให้แก่สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไปในรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้น การพิมพ์หนังสือจึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งของการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงให้กับสังคมในวงกว้างมากขึ้น

หนังสือ "รู้แล้วรู้รอด" เป็นการนำเสนอเรื่องราวเพื่อการพึ่งตนเอง บนแนวคิดง่าย ๆ ที่ทุกคนควรรู้ ผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง ปรับประยุกต์ นวัตกรรมในการเอาตัวรอดตามหลักพอเพียง อธิบายด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และน่าติดตาม มีการสอดแทรกพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสชี้แนะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 40 ปี และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนา ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจน ใช้คุณธรรม ความรู้ และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร เพื่อป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รวมทั้งหลักคิดและวิธีการพึ่งตนเองง่าย ๆ พึ่งตนเองทางจิตใจ ปรับทัศนคติเตรียมใจให้พร้อม พึ่งตนเองทางสังคม เสริมสร้างความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยีทั้งปรับประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดั้งเดิมและเทคโนโลยีใหม่ให้เหมาะสม เช่นการขยายพันธุ์พืชด้วยตนเอง พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจที่สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้นแม้ไม่มีเงินก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเองเพื่อการยังชีพ มองเห็นคุณค่ามากกว่ามูลค่า

สำนักงานพิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (องค์การมหาชน) เห็นว่าหนังสือเล่มนี้สมควรที่จะได้รับการเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง เพราะจะเป็นประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้ในการพึ่งตนเองให้ได้ท่ามกลางสถานการณ์การเปลี่ยนของสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้เราใช้ชีวิตที่ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทและสามารถรับมือกับสถานการณ์การเปลี่ยนได้

นางจรรักษ์ จงพุดศิริ

ผู้อำนวยการสำนักงานพิพิธภัณฑ์เกษตร
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

คำนำ

อาชีพเกษตรเป็นอาชีพที่ลูกหลานเกษตรกรปฏิบัติที่จะสืบสานต่อเนื่อง เพราะเป็นอาชีพที่ต้องเหน็ดเหนื่อยแต่ยากจน ถูกเอารัดเอาเปรียบจากระบบในสังคม จึงถูกกระตุ้นจากคนในครอบครัวให้ออกไปศึกษาหาความรู้เพื่อเปลี่ยนอาชีพใหม่ จึงไม่มีการถ่ายทอดความรู้ทักษะทางด้านการเกษตรให้ลูกหลาน แม้แต่ผู้ไปเรียนทางด้านการเกษตร ก็เรียนไปเพื่อรับราชการหรือทำงานรับจ้างเอาเงินเดือนมากกว่า ทั้งที่อาชีพเกษตรเป็นอาชีพสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคน

ในหลวงของเรามีญาณปัญญาสายพระเนตรยาวไกล ได้มีพระราชดำรัสไว้หลายครั้ง ในหลายที่ให้หน่วยงานด้านต่าง ๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เห็นความสำคัญของอาชีพเกษตร

“การอาชีพเพาะปลูกนี้มีความสำคัญมาก เพราะการเพาะปลูกนี้เป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์ ถ้าเราไม่มีการเพาะปลูก ก็จะไม่มียอดุดิบที่จะมาทำอาหาร เครื่องนุ่งห่มหรือเป็นสิ่งก่อสร้าง ฉะนั้นต้องทำการกสิกรรม”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะผู้นำสหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์นิคม วันที่ 10 พฤษภาคม 2521

หลังจากพิพิธภัณฑการเกษตรเฉลิมพระเกียรติฯ ได้จัดงานตลาดนัดเศรษฐกิจพอเพียง มีการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ อบรมให้ความรู้ทางด้านการเกษตรทุกวันเสาร์-อาทิตย์ต้นเดือนมาอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลหลายอาชีพอยากไปทำการเกษตรด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน ทางพิพิธภัณฑการเกษตรเฉลิมพระเกียรติฯ มีความเห็นด้วย อยากสนับสนุน แต่ก็รู้ว่าไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องศึกษาหาข้อมูล ลองทำดูให้แน่ใจก่อนว่าจะทำได้

การจัดพิมพ์หนังสือ “รู้แล้ว รู้รอด” ก็เป็นทางหนึ่งที่จะทำให้ผู้ที่สนใจจะทำอาชีพเกษตรได้อ่านข้อมูลเตรียมความพร้อม เพื่อให้รู้แล้วรู้รอด เป็นกำลังใจให้ผู้ที่มุ่งมั่นหันไปทำอาชีพเกษตรมีความมั่นใจมากขึ้น เพราะอาชีพเกษตรต้องมีความรู้หลายด้าน นอกจากอ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว ก็ยังต้องศึกษาจากบุคคลและจากสื่ออื่นๆ ด้วย เพราะ “ความรู้ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต”

ธาดูติน หอมจันทร์

คู่มือ รู้แล้วรู้รอด

ผู้แต่ง ธาตุดิน หอมจันทร์

บรรณาธิการ คมสัน หุตะแพทย์

สงวนลิขสิทธิ์ ISBN 978-616-358-181-5

พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม 2559

พิมพ์ที่ บริษัท ออฟเซ็ทพลัส จำกัด โทร. 0 2461 2161-4

จัดพิมพ์ สำนักงานพิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยาพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (องค์การมหาชน)

หมู่ 13 ถ.พหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12120

โทร. 0 2529 2212-13 โทรสาร 0 2529 2214 www.wisdomking.or.th

ราคา 50 บาท

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงมีพระราชดำริด้านการพัฒนาการเกษตรจึงมีพระราชดำริข้อความว่า
“จะต้องมีการลงทุนสำหรับช่วยเกษตรกร
เพราะเมืองไทยยังมีที่ดินกว้างขวางพอสมควร
แต่เกษตรกรก็ต้องช่วยกันประหยัดความเป็นอยู่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ
ต้องอยู่อย่างประหยัดและต้องไปในทางที่ถูกต้อง”
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต
วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2540

เห็นโองน้ำรั่วไหล นิสัยต้องเปลี่ยน

ตักน้ำ ใส่โอง มีรูรั่ว
 น้ำนอง ไปทั่ว เพราะรั่วไหล
 เปล่าเปลือง เร็วแรง ทุ่มเทใจ
 ตักเท่าไร น้ำไหลหมด ระทดท้อ
 ต้องเปลี่ยนแปลง ชีวิต เคยผิดพลาด
 ก้าวให้พ้น ความเป็นทาส อาย่าอมหอง
 ล้าจวน ทรจวนตรา อย่ารั่วรอ
 อุดตันต่อ รั่วไหล จิงใส่น้ำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริด้านการพัฒนาการเกษตร จึงมีพระราชดำรัสความว่า “จะต้องมีการลงทุนสำหรับช่วยเกษตรกร เพราะเมืองไทย ยังมีที่ดินกว้างขวางพอสมควร แต่เกษตรกรก็ต้องช่วยกันประหยัดความเป็นอยู่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องอยู่อย่างประหยัด และต้องไปในทาง ที่ถูกต้อง” (ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2540)

“อยู่อย่างประหยัด และต้องไปในทางที่ถูกต้อง” ที่ในหลวงทรงมีพระราชดำรัส หากเทียบตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาแล้ว ก็หมายถึงการลดละเลิกอบายมุข ซึ่งเทียบได้กับรูรั่วของโองใส่น้ำ หากไม่ประหยัดรายได้ที่หาได้มา ก็เหมือนตักน้ำใส่ โองลงไปเท่าใดก็ไม่เต็ม เพราะรั่วไหลออกหมด

ภาพจาก www.chaoaprayanews.com

ภาพจาก www.palmaya.com

ภาพจาก www.acharwan.com

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่เพียงตรัสแนะนำคนไทยให้ประหยัดเท่านั้น แต่ทรงปฏิบัติ เป็นแบบอย่างที่ดีด้วย ในการประหยัดใช้สิ่งของได้ประโยชน์สูงสุด และมีประสิทธิภาพ เช่น ยาสีพระทนต์ พระองค์ท่านจะใช้จนเรียบเหมือนแผ่นกระดาษคอกหลอดมีรอยบุ่มลึกไปถึงเกลียว เพื่อใช้ยาสีฟัน จนเกลี้ยงหลอด สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ก็ทรงปฏิบัติตามพระเจ้าอยู่หัวเช่นกัน พระเจ้าอยู่หัวไม่ทรงสวมเครื่องประดับใด ๆ สมเด็จพระเทพฯ ก็ไม่ใช้กระเป๋าสะพายแบรนด์เนมราคาแพง

หากเราตั้งใจฟังพระราชดำรัสที่ในหลวงทรงพระราชทานให้ทรงเตือนสติคนไทยให้ดำเนินชีวิตอย่างประหยัดพอเพียง ซึ่งต้องเริ่มที่ตัวเราเองก่อน ต้องปรับพฤติกรรมให้มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย คนไทยโชคดีที่มีในหลวงเป็นแบบอย่าง ซึ่งเป็นพระอุปนิสัยติดพระองค์มา ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ จากการปลูกฝังสั่งสอนของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ท่านฝึกให้พระราชโอรสและพระราชธิดาประหยัดอดออม โดยตั้งกระป๋องออมสินที่ทรงเรียกว่า กระป๋องคนจน ถึงสิ้นเดือนจะนำเงินมานับ และประชุมกันว่าจะนำเงินออมไปใช้ทำประโยชน์อะไร หรือใช้ทำกิจกรรมเพื่อคนยากจนอย่างไร

จากเรื่องราวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์ท่านได้รับการเรียนรู้ การอุดหนุนตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์สำหรับเราก็กังไม่สายที่จะเรียนรู้ รู้ว่าใหญ่ ๆ เห็นโทษภัยง่ายต้องรีบอุดก่อน คือ เลิกดื่มน้ำเมา เหล้า เบียร์ ยาบ้า ต้องเลิกให้ได้ก่อน เพราะเราเห็นความเสียหาย

ง่าย เสพแล้วเสียดิน นอกจากสิ้นเปลืองทรัพย์สินแล้ว ยังทำให้เสียสุขภาพ ทำเรื่องผิดพลาด เสียชื่อเสียงอะไรต่อไปได้อีกหลายเรื่องส่วนรูรั่วเล็กๆ แม้จะเล็กแต่มีหลายรู และมองเห็นยากขึ้น จึงมักถูกปล่อยปละละเลย เช่น การติดติ่มน้ำอัดลม เครื่องดื่มชูกำลัง ดัดผงชูรส อาหารขยะ ต่างๆ แม้ติ่มกินแล้วไม่ทำให้เสียดิน แต่ก็ทำให้สิ้นเปลืองเงินทองและเสียสุขภาพไม่มีประโยชน์อะไร ลึกไปกว่านั้นต้องเรียนรู้ว่าอะไร มีคุณค่าราคาถูก หรือไม่ต้องใช้เงินซื้อ เรียนรู้ที่จะปลูกเองทำเอง เช่น เราจะเลิกติ่มน้ำอัดลม เพราะเข้าใจดีแล้วว่า ไม่มีประโยชน์แต่มีโทษ ทำให้เป็นแผลในกระเพาะ ติ่มประจำเป็นโรคเบาหวาน เสพติดได้เพราะมีคาเฟอีน ราคาแพงเกินไป เมื่อคิดจากต้นทุนน้ำผสมน้ำตาลเจือสีแต่งกลิ่นเคมี ยิ่งติ่มยิ่งกระหายใคร่ติ่ม เรายังชอบติ่มน้ำหวาน อยู่ก็ต้องคิดทำเอง เป็นน้ำผลไม้ น้ำสมุนไพร ที่มีคุณค่าทางอาหารทางยา เติมน้ำตาลให้หวานเล็กน้อย ใช้น้ำตาล ไม่ฟอกสี ไม่ต้องซื้อน้ำผึ้งขวดมาเติม เดี่ยวเจอน้ำผึ้งปลอมอีก จ่ายแพงแล้วยังได้ของที่ทำลายสุขภาพมากินไม่คุ้ม ทำน้ำผลไม้ติ่มเองได้คุณค่าทางอาหาร ประโยชน์ทางยา ราคาถูก ปลอดภัยไร้สารพิษ ถ้าเป็นผลไม้ที่ปลูกเอง เลือกปลูกไม้ผลที่ปลูกง่าย ดูแลรักษาง่าย ไม้ล้มลุก เช่น โทงเทง อายุยาวข้ามปี เช่น หม่อน ตำลึง ซึ่งกินได้ทั้งใบทั้งผล ไม้ยืนต้น เช่น ตะขบ มะขามเทศ ประเทศไทยเรามีผัก ผลไม้พื้นบ้านมากมาย ที่ปลูกง่ายมีคุณค่าทางยาและอาหาร

รูรั่วใหญ่อีกรูหนึ่ง คือ การพนัน ความร้ายแรงข้อนี้ ถึงกับมีคำพังเพยของไทย กล่าวไว้ว่า ถูกโจรปล้น 7 ครั้ง ยังไม่เสียหายเท่าไฟไหม้ครั้งเดียว ไฟไหม้ 7 ครั้ง ยังไม่เสียหายเท่าการติดการพนัน เพราะโจรปล้นไปอย่างไร ก็ยังมีบ้านอยู่ ไฟไหม้สูญเสียทรัพย์สินบ้านเรือนทั้งหมด

แต่ก็ยังเหลือที่ดินอยู่
แต่ถ้าติดการพนัน
แม้แต่ที่ดินก็จะถูกนำไป
ไปจำนองจำนำ หรือ
ขายหมด เพื่อนำมา
เล่นการพนัน

การพนันเกิด
จากจิตชั่วโลก อยาก
ได้เงินหรือทรัพย์สิน
อื่น ๆ โดยไม่ต้อง
ออกแรงมาก การ
พนันระบอบในสังคม
ไทยมาก หลากหลาย

รูปแบบ ตั้งแต่ห่วยของรัฐบาล (ลอตเตอรี่) ห่วยเถื่อน เบอร์ดอง หรือเบอร์ดองของอื่น ๆ ที่
ประกาศโฆษณาเล่นกันโจ่งแจ้ง คือ ซื้อซาเขี้ยวติ่มแล้วเดี๋ยวจะมีวิธีการแจกรถเบนซ์ ต้นทุนซา
เขี้ยว 2-3 บาท ขาย 20 บาท ตีมประจำแถมเบาทวนให้ด้วย

เมื่ออยากได้อะไรง่าย ๆ ทำให้ใจไปฝากความหวังไว้กับการเสี่ยงดวงอย่างหมกมุ่น ทำให้
เกียจคร้านในการงาน ที่ต้องใช้ความสามารถขยันหมั่นเพียรพึ่งตนเอง ซึ่งใช้เวลาเหน็ดเหนื่อย
เมื่อยล้า ถ้ามองมุมดีก็จะเห็นว่า ได้ออกกำลังกาย ได้ความรู้ความชำนาญเพิ่มขึ้น มีทักษะ
ความสามารถเพิ่มขึ้น

เงินที่ได้จากการพนัน คนที่ได้มามากมักกลับไปเล่นอีก หรือซื้อของฟุ่มเฟือย เพราะเป็น
เงินที่ได้มาง่าย สุดท้ายก็หมดตัวเหมือนสามล้อถูกหวยร่ำรวยได้ไม่นาน

คนมีความคิดติดการพนัน คือ คิดทำน้อยแต่อยากได้มาก มันซึมซับเข้าไปในระบบความ
คิดแบบทุนนิยม กำไรสูงสุดคือยอดปรารถนา สร้างกฎกติกาขึ้นมาเอารัดเอาเปรียบกัน ทำให้
ความอบอุ่นแบ่งปันกันในสังคมหายไป

ที่ร้ายกว่านั้น ก็คือ เข้าไปแทรกบิดพลิ้วในคำสอนของพระพุทธศาสนา เรื่อง การทำบุญ
ทำทาน เพื่อลดความโลภ กลายเป็นทำทานเพื่อปรารถนาความร่ำรวย หวังทรัพย์สินสมบัติมั่งคั่ง
ในสรวงสวรรค์ โดยคำสอนของพระสงฆ์ในพุทธศาสนาเอง จะด้วยเจตนาปรารถนาทรัพย์สินของ
ญาติโยม หรือเชื่ออย่างนั้นด้วยความบริสุทธิ์ใจ แต่ก็ผิดเพี้ยนไปเป็นเกิดความโลภมากขึ้น

การรู้แล้วรู้รอดต้องเรียนรู้ลักษณะเฝ้าขนาดนี้ เพราะผู้มีฐานะร่ำรวย ก็หมดเนื้อหมดตัว
เป็นหนี้สินเป็นข่าวให้เห็นในสังคมนี้แล้ว เนื่องจากมีความเชื่อผิด ๆ เช่นนี้ จึงไปกู้เงินมาทำบุญ

ภาพจาก www.kathirunandmike.com

ไปโกงเงินเขามาทำบุญ โดยหวังทรัพย์สมบัติวิมานในอนาคต เหมือนความคาดหวังของนักการพนันทั่วไป ได้จริงหรือไม่ยังไม่รู้

นอกจากอุดรูรั่วแล้วก็ต้องมีความพากเพียรเติมน้ำให้เต็มโถอยู่เสมอ

ในหลวงทรงให้ความสำคัญเรื่องของความเพียร ทรงปฏิบัติพระองค์เป็นตัวอย่างให้เห็นตลอดเวลาในการทรงพระราชกรณียกิจ และพระราชดำรัสของพระองค์

“ความเพียรที่ถูกต้องเป็นธรรม และพึงประสงค์นั้น คือ ความเพียรที่จะกำจัดความเสื่อมให้หมดไป และระวังป้องกันมิให้เกิดขึ้นใหม่อย่างหนึ่ง กับความเพียรที่จะสร้างสรรค์ความดีงามให้บังเกิดขึ้น และระวังรักษามิให้เสื่อมสิ้นไปอีกอย่างหนึ่ง ความเพียรทั้งสองประการนี้เป็นอุปการะอย่างสำคัญ ต่อการปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน ถ้าทุกคนในชาติจะได้ตั้งตนตั้งใจอยู่ในความเพียรดังกล่าว ประโยชน์และความสุขจะเกิดขึ้นพร้อมทั้งแก่ส่วนตัวและส่วนรวม” (พระราชดำรัสพระราชทานในพิธีกาญจนาภิเษก ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี พ.ศ.2539)

พระราชดำรัสของในหลวงข้างต้นนี้ ทรงกล่าวถึงเรื่องของความเพียรไว้ลึกซึ้งมาก ในทางนามธรรม คือ ปรับปรุงแก้ไขจิตใจของตน ในรูปธรรม คือ สร้างสรรค์วัตถุที่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นทั้งประโยชน์ตนประโยชน์ท่านไปพร้อม ๆ กัน

หากเราสามารถอุดรูรั่วที่ใจเราจนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และหมั่นสำรวจรอยร้าวรอยรั่ว ระวังไม่ให้รั่วไหลอย่างสม่ำเสมอจะทำให้เราเกิดพลังในความเพียรเพิ่มขึ้น เพราะรู้ว่าแรงงานที่ตกเติมน้ำโถโถงทุกหยดจะเป็นของเราเองไม่รั่วไหลทิ้งเปล่า เมื่อเต็มโถพอเพียงสำหรับเราแล้ว ก็จะมีใจเผื่อแผ่แบ่งปันให้คนอื่นให้สังคม และแนะนำให้คนอื่นอุดรูรั่วของโถให้ได้เหมือนเรา ใช้ชีวิตของเราให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ใช่ “ชีวิตของเราใช้ซะ” อย่างโฆษณาให้ดื่มน้ำเมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

มีพระราชดำริถึงความสำคัญของอาชีพเกษตรกรรมไว้ว่า

“การเกษตรนี้ มีความสำคัญมาก สำหรับความรับผิดชอบ เลี้ยงดูของประเทศไทย
เพราะว่าเมืองไทยมีการประกอบการเกษตร เพื่อเป็นรายได้ของประเทศเป็นส่วนใหญ่”

พระราชดำริเกี่ยวกับกรรมการสมาคมเศรษฐศาสตร์การเกษตรแห่งประเทศไทย

ณ พระราชตำหนักจิตรลดารโหฐาน วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.2523

บทที่ 2

การปฏิบัติตนได้ดีและเตรียมใจให้พร้อม

“ความเหนื่อยยาก คือ คุณค่าของชีวิต” หากมีทัศนคติ อย่างนี้ ใจก็จะสู้กับงานหนัก แต่ ก็ต้องมีเหตุผลอื่น เป็นองค์ประกอบหนุนช่วยอีก เพราะเมื่อลงมือทำงานจริง ๆ หากไม่เคย ทำงานใช้แรง ไม่เคยเหนื่อยยากมาก่อน ก็อาจท้อถอยได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสถึงความสำคัญของอาชีพเกษตรกรรมไว้ ว่า

“การเกษตรนี้ มีความสำคัญมาก สำหรับความรับผิดชอบ เลี้ยงดูของประเทศไทย เพราะ ว่า เมืองไทยมีการประกอบการเกษตรเพื่อเป็นรายได้ของประเทศเป็นส่วนใหญ่”

พระราชดำรัสกับกรรมการสมาคมเศรษฐศาสตร์การเกษตรแห่งประเทศไทย

ณ พระราชตำหนักจิตรลดารโหฐาน

วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.2523

การเกษตรเป็นการสร้างปัจจัย 4 ที่จำเป็นสำหรับทุกชีวิตในสังคม เราเพาะปลูกเองก็ มั่นใจว่าได้บริโภคอาหารที่สดปราศจากสารพิษเคมี พระพุทธเจ้า ก็ทรงตรัสว่า “อาหารเป็น หนึ่งในโลก” “ข้าวเปลือกเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง” หากนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาพิจารณาอย่างลึกซึ้ง ทำให้นึกถึงภาพของคนทีอดอยากในประเทศเอธิโอเปีย และประเทศอื่น ๆ อีกหลายประเทศในแอฟริกาที่ฝากการทำการเกษตรไว้กับนายทุนข้ามชาติ ที่เข้าไปเช่าพื้นที่ขนาดใหญ่ หลายหมื่นไร่ เพื่อทำเกษตรแบบอุตสาหกรรมทันสมัย ที่อ้างว่า เพื่อเพิ่มผลผลิตเกษตรให้เพียงพอเลี้ยงชาวโลกที่เพิ่มมากขึ้น พลเมืองที่เป็นเจ้าของประเทศ

ถูกบังคับให้อพยพออกจาก พื้นที่ชุ่มน้ำ อุดมสมบูรณ์ ผลผลิตเกษตรที่ผลิตได้ถูกส่ง ออกไปขายยังประเทศที่มีกำลัง ชื้อ เพื่อกำไรของเจ้าของทุน ประชาชนในประเทศแอฟริกา จึงอดอยากยากจน ขาดแคลน อาหาร

คนไทยโชคดี ที่มีในหลวงห่วงใย ทรงงานหนักเพื่อทดลองทำเกษตรเป็นแบบอย่างให้
ความรู้ เผยแพร่วิธีการทำเกษตรที่เหมาะสมกับประเทศเรา ทรงเสด็จไปทั่วประเทศ เพื่อรับรู้
ปัญหา หาวิธีแก้ไขเรื่องดิน เรื่องน้ำ และการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช หากเราเข้าใจชัดในเรื่องนี้
ก็จะเห็นความจำเป็นที่ต้องทำเกษตรรักษาสินดินไทยไว้ไม่ให้ถูกกว้านซื้อ หรือถูกเช่าโดยทุน
ต่างชาติ ต้องคัดค้านกฎหมาย ที่จะให้คนต่างชาติเช่าในระยะยาว

การทำงานเกษตรได้ออกกำลังกายกลางแจ้ง ได้รับวิตามินดี ทำให้กระดูกแข็งแรงขึ้น
สุขภาพโดยรวมดีขึ้น ทำให้สิ่งแวดล้อมอากาศดีขึ้น ส่วนของคนไทยโบราณ ปลูกพืชพรรณไม้
ที่ใช้ประโยชน์ หลายชนิดขึ้นปะปนกันเหมือนป่า เกื้อกูลกันเป็นระบบนิเวศน์ มีไม้ใหญ่ช่วยบัง
แสงให้พืชที่ต้องการแสงน้อย มีพืชคลุมดินรักษาความชื้น มีเศษใบไม้เป็นอาหารไส้เดือน และ
จุลินทรีย์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีเห็ดที่ช่วยย่อยซากเศษพืช และเป็นอาหารของคน
ด้วย ภาคใต้ เรียกสวนสมรม ภาคอีสาน เรียกสวนสำมะปี้ ภาคเหนือ เรียกสวนชะป๊ะ ในภาค
อีสานยังมีป่าชุมชน เรียกดอนปู่ตาเป็นที่เก็บพืชผัก เก็บเห็ด เก็บสมุนไพรของชาวบ้านร่วมกัน
เหมือนเป็นชุมชนป่าเกิด มีความเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสวนสาธารณะของชุมชน

ระยะเวลาไม่เกิน 50 ปี
ผ่านมานี้ เราเริ่มเคยชินกับการ
ปลูกพืชเชิงเดี่ยว เพื่อส่งผลผลิต
ขายให้ระบบอุตสาหกรรม แบบ
ที่ฝรั่งนำมาเผยแพร่ ทศคนคิดใน
สมองต้องการเห็นพืชเป็นแถว
เตียนปราศจากหญ้าขึ้น ต้องใช้
สารเคมีปราบศัตรูพืช ใช้อย่าง
วัชพืชสารพัดที่ทั้งสิ้นเปลือง
ต้นทุน และทำลายสุขภาพของ
ทั้งผู้ผลิต คือ ตัวเกษตรกรและ
ผู้บริโภค

ถ้าเราเข้าใจธรรมชาติจะ
เอาสิ่งต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ได้
หมด วัชพืชก็ไม่มี คำพังเพยใน
ภาษาไทย คนรุ่นก่อน คงจำกัน
ได้มีผู้เขียนเป็นกวีคล้องจองกัน
ว่า

เลื่อมมีเพราะป่าปก ป่ารกเพราะเลื่อมยัง
ดินดีเพราะหญ้าบัง หญ้ายังเพราะดินดี

พื้นที่เพาะปลูกมีหญ้าขึ้น ก็ทำให้
ไล่เดือนมีที่อยู่อาศัย ให้เศษใบไม้หรือฟาง
ข้าวคลุมหญ้า หญ้าก็จะไม่งอกยาวจนมา
แย่งแสงพืชที่ปลูกเอาผลผลิต พืชผักพื้น
บ้านบางชนิดก็ควบคุมหญ้าได้มีดอก
ประดับสวยงามด้วย เช่น อ่อมแซบ มีดอก
ให้เลือกถึง 5 สี มองดูแล้วใจเราบอกว่า
สวยก็สวย คนชินกับหญ้าตัดสั้น ๆ เรียบ ๆ
ก็อาจเห็นว่ารก คงไม่มีใครตัดสั้นได้
นอกจากเราจะมองว่าแบบไหน ให้

ประโยชน์คุณค่ามากกว่ากัน สิ้นเปลืองพลังงานในการดูแลน้อยกว่ากัน

ต้นไม้มีรากและกิ่งก้านสาขาแผ่กว้าง ไม่มีใครอยากให้ขึ้นในสวน แต่ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็ม
เฉลิม ผู้นำทำวนเกษตร มีที่ดินไม่ถึง 10 ไร่ ก็ปลูกไทรไว้ด้วยเหตุผลให้นกมาอาศัยกินลูกไทร
และช่วยกินแมลงศัตรูพืชในสวน กิ่งใบที่ร่วงหล่นทำให้เกิดเห็ดบด เป็นอาหารได้ เพิ่มความชื้น
ร่วมเงาในสวน ไทรบางชนิดใช้ยอดเป็นอาหารได้ บางชนิดใช้ลูกเป็นอาหารได้

หากเราเข้าใจเรื่องราวของชีวิต เลิก
หมกมุ่นมัวเมากับอบายมุข เตรียมร่างกาย
จิตใจเราให้พร้อม หากต้องเผชิญกับความ
เหนื่อยยาก แดดร้อนลมแรง พายุฝน เป็น
คุณค่าของชีวิต แม้อุณหภูมิของอากาศจะ
เปลี่ยนแปลงร้อนหนาวก็ฝึกผจญให้ร่างกาย
อดทน เหมือนนักบวชในอินเดีย ฝึกจนนั่ง
กลางแดดได้ทั้งวัน ฝึกนั่งบนก้อนน้ำแข็ง ก้อน
หิมะก็ทำได้ จะได้ไม่อ่อนแอเหมือนชาว
ฝรั่งเศส ที่เคยมีข่าวอากาศร้อนขึ้น ช่วงหนึ่ง
ตายไปหลายคน ถ้าเรที่ตั้งใจฝึกร่างกายเราจะ
แข็งแรง การฝึกต้องค่อย ๆ ฝึกปรับกายและ
ใจไปพร้อม ๆ กัน

อุปกรณ์การเกษตร

อุปกรณ์การเกษตรที่เก่าแก่มาก มีมาก่อนสมัยพุทธกาล คือ จอบ ไม่รู้ว่าคนยุคไหนประดิษฐ์ขึ้น มีมากกว่า 2,500 ปี มาแล้ว ทุกๆ ส่วนของโลกก็มีเครื่องมือแบบนี้ใช้ในการขุดดิน เพื่อการเพาะปลูก เรื่องของกุลทานชาดกในพระไตรปิฎก หน้มนามว่า กุลทาน (กุลทาน ภาษาบาลี แปลว่าจอบ) มีอาชีพอใช้จอบขุดดินปลูกผัก บวชแล้วสึกถึง 6 ครั้ง พออยากใช้จอบขุดดิน ก็สึกออกมาปลูกผักอีก ผูกพันกับจอบเหี้ยนๆ มาก สุดท้ายตัดสินใจเอาจอบไปทิ้งในแม่น้ำ จึงบวชครั้งที่ 7 แล้วไม่สึกอีกเลยตลอดชีวิต แสดงว่า อาชีพเกษตรนี้ มีความสุขจนละทิ้งจิตใจไปบวชได้ยากนะ

พื้นฐานเบื้องต้นที่เราต้องรู้และเข้าใจ คือ การเข้าด้ามจอบ เพราะถ้าเข้าด้ามจอบไม่เป็น เข้าไม่แน่น ไล่ไปเดี๋ยวหลุดทำให้เสียเวลานอกจากจอบแล้ว ยังมีอีเตอร์สำหรับขุดดินแข็ง ดินลูกรัง สองเขาขุดสำหรับขุดดินเหนียว ขุดหลุมเล็กๆ แต่ลึกใช้เสียมหรือชะแลง ขุดดินโคลนใช้พลั่วขุด ใช้เครื่องมือให้ถูกกับงาน ก็จะทำให้ทำงานเร็ว เครื่องมือไม่ชำรุดเสียหายง่าย

เครื่องจักรกลที่ใช้พรวนดิน โถดินแบบทันสมัย เช่น รถไถ มีน้ำหนักมากไถพรวนหน้าดินให้พรวนได้รวดเร็ว แต่น้ำหนักของรถจะไปกดกระแทกชั้นดินลึกลงไปไถพรวนไม่ถึง เป็นดินดาน เพราะน้ำหนักกดทับ ทำให้น้ำไหลซึมลงไปไม่ได้ การแก้ก็คือ ใช้โถดินดาน ซึ่งต้องใช้รถใหญ่แรงมากลากดึง เกิดแรงกดทับลึกลงไปอีก เพราะน้ำหนักที่หนักมากขึ้น แก้ปัญหาได้ไม่จบ ส่วนการใช้จอบนั้น ไม่ทำให้เกิดดินดาน ส่วนที่เกิดดินดานเพราะใช้รถแทรคเตอร์ไถมานาน ก็แก้ไขโดยการปลูกหญ้าแฝก รากของหญ้าแฝกจะหยั่งลึกลงไปทำลายชั้นดินดานเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดิน ใบของหญ้าแฝก นอกจาก นำไปใช้จักสาน และมูลหลังคาที่อยู่อาศัยแล้วยังคลุมดิน รักษาความชุ่มชื้น ใบหญ้าแฝก ที่สุพังก็นับเป็นอาหารของไส้เดือน

ไส้เดือน มีอาหารมีที่อยู่อาศัยก็แพร่พันธุ์เพิ่มจำนวน ช่วยพรวนดิน โดยเราไม่เสียเงินจ้าง แถมชุดพรวนได้ลึกกว่าใช้จอบเสียอีก จอบที่ใช้งานมีหลายขนาด ที่เหมาะสม คือ จอบชุด 2 ปอนด์ ใช้ได้ทั้งชุดและตาก จอบตาก 2 ปอนด์ แม้มีน้ำหนักเท่ากัน แต่ไม่แข็งแรง หากเราใช้ชุดดินอาจหักงอได้ จอบชุด 3 ปอนด์ ก็มีน้ำหนักมากไป

ถุ่ หรือ กระถางเพาะชำพืช หากใช้กระถางดินเผา จะมีราคาแพง มีน้ำหนักมาก แต่ถ้าต้องการกระถางที่สวยงาม ออกแบบมาเพื่อวางโชว์ก็ใช้ได้ หากต้องการเพียงเพาะชำชั่วคราว

ควรเป็นกระถางพลาสติก ทรงกรวยเพราะมีน้ำหนักเบา ถอดพืชลงปลูกได้ง่ายและนำมาใช้ซ้ำได้อีก ส่วนถุ่พลาสติกชำเหมาะสำหรับชำต้นไม้ขาย เพราะต้นทุนถูก เวลามาใช้ชำมักฉีกขาด ขณะที่เอาต้นไม้ลงปลูก การเลือกขนาดก็ให้เหมาะสมกับชนิด และขนาดของต้นไม้

ท่อน้ำและระบบการให้

น้ำ เลือกตามขนาดของพื้นที่ และแรงงาน การใช้ระบบท่อนแรงมากก็ต้องลงทุนเยอะ การใช้คนเข้าไปรดน้ำดูแล แม้สิ้นเปลืองเวลาเยอะ แต่ถ้าเป็นเจ้าของเอง ก็จะได้ดูแลเอาใจใส่ต้นไม้ได้อย่างละเอียดกว่า แห้งไปหรือขึ้นมากขนาดไหน มีศัตรูพืชมา รบกวนหรือไม่ ความเอาใจใส่เป็นปัจจัยที่สำคัญ สำหรับการเจริญเติบโตของต้นไม้ คนที่ปลูกต้นไม้ด้วยความรักก็จะมีความสุขจากการทำงานด้วย

มีด อุปกรณ์ในการตอน การติดตา ต่อกิ่งต้องคม เหมาะสมกับงานการขยายพันธุ์ไม้ จึงจะทำให้รวดเร็ว และประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะมีดติดตา ต่อกิ่ง ถ้าไม่คมจะทำให้เนื้อไม้ช้ำ การต่อหรือติดตาก็ไม่ประสบผลสำเร็จ แม้กรรไกรเลื่อยตัดแต่งกิ่ง ก็ต้องคมจึงทำงานได้เร็ว และไม่เหนื่อยมาก

อุปกรณ์บางอย่างหากทำได้เองจากไม้ในสวนก็จะดี ที่ไม่ต้องใช้เงินซื้อเหมือนคนไทยโบราณ ทำคันท่อ ทำเกวียน ภาชนะใส่ของด้วยไม้ หรือไม้ไผ่จักสาน นอกจากจะทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มของไม้ในสวนที่มีอยู่แล้ว สิ่งของเหล่านี้ เมื่อพังสลายยังไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม เชือก ฟางหรือปอพลาสติกที่ใช้มัดของ หากปลุกกล้วยดำอินโด หรือกล้วยมะนิลา ใบจากกาบกล้วยก็เหนียวใช้ได้เหมือนกัน ไม่ต้องซื้อย่อยสลายได้ไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม กระบอกลำไย หรือเข่งจักสาน ใช้แทนกระถางชำ นำไปปลูกลงดินได้เลย ผุสลายไปตามธรรมชาติ ผมเคยทำซ่อนปลูกลงจากไม้ไผ่ก็ใช้งานได้ดี ตอนเด็กๆ ก็เคยเห็นพ่อसानบุงก็ ด้วยไม้ไผ่ ใช้ขนดิน สมัยก่อนคนไทยพึ่งตนเองได้ ไม่ต้องใช้เงินซื้อ ฝีมือการจักสานการก่อสร้าง ต้องใช้เวลาฝึกฝน คนรุ่นใหม่ไม่มีเวลา ไม่มีความเพียรความอดทนพอ น่าเสียดาย แต่ก็ยังไม่สาย ยังมีครู แม้อายุมาก ๆ กันแล้วก็ยังถ่ายทอดให้ได้ หากมีคนรุ่นใหม่สนใจเรียนรู้

โรงเรียนต่าง ๆ อาจทำจากวัสดุเหลือทิ้ง เหมือนอย่างที่อาจารย์ระพี สาคริก เล่าให้ฟังถึงการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ เมื่อ 70 ปี มาแล้ว ต้องเพาะเลี้ยงในเรือนกระจก คนมีเงินจึงทำได้ อาจารย์ระพี ไม่มีเงินมากที่จะทำเรือนกระจกได้ จึงใช้วงส้วมเก่า ๆ ที่เขาทิ้งไม่ใช้แล้วมาวางปิดด้วยกระจกใสเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ จนทำให้กล้วยไม้ไทยที่เริ่มต้นตรงนี้โด่งดังรู้จักกันไปทั่วโลก ทั้งกล้วยไม้และตัวอาจารย์ระพี สาคริก เอง การเริ่มต้นเล็ก ๆ ลงทุนน้อย ๆ ค่อย ๆ หาความรู้เพิ่มเติมจะมีความมั่นคง รู้แล้วรู้รอด

บทที่ 4

การเกื้อกูลกัน

พืชสัตว์และธรรมชาติบนโลกนี้ เกิดมาเกื้อกูลกัน ไม่มีสิ่งใดอยู่โดดเดี่ยว โดยไม่พึ่งพาอาศัยสิ่งอื่น ด้วยหลักของธรรมชาตินี้ ผู้มีภูมิปัญญาได้ออกแบบการเกษตรผสมผสานให้มีการเกื้อกูลกัน ระหว่างการปลูกพืชร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ เช่น การทำนาข้าว เลี้ยงเป็ด เลี้ยงปลา ด้วย เป็ดหากินหอยปู ซึ่งเป็นศัตรูข้าว ย่ำไปมาทำให้น้ำขุ่น หญ้าที่อยู่ใต้น้ำไม่ได้รับแสงก็ขึ้นแข่งแย่งธาตุอาหารข้าวไม่ได้ ปลากินแมลงศัตรูข้าวที่ตกลงมาในน้ำ ชีเปิด ชีปลา เป็นปุ๋ยให้ต้นข้าว

ระหว่างพืชกับพืชด้วยกัน เช่น การปลูกดาวเรือง หรือผักแพวแดง ร่วมกับมะเขือเทศ ช่วยกำจัดไล่เดือนฝอยที่มารบกวนมะเขือเทศได้ การปลูกมันเทศร่วมกับกล้วย ทำให้กล้วยงามมีคนทำแล้วสังเกตดู แอบปลูกร่วมกับต้นหม่อนจะงามกว่าปลูกเดี่ยว ๆ

เกษตรธาตุ 4 เป็นวิธีการปลูกพืชสวนของปะหรณ หมัดหลี่ ที่ปลูกพืช 3-4 ชนิด ในหลุมเดียวกัน พืชมีระดับการหาอาหารของรากดินลึกต่างกัน ธาตุต่างกันสามารถอยู่ร่วมกัน เกื้อกูลกันได้ เช่น ทุเรียน ธาตุไฟ มังคุด ธาตุน้ำ ลองกอง ธาตุลม ทุเรียน ต้นสูงใหญ่รากตื้นหาอาหารห่างจากต้น ช่วยบังร่มให้มังคุดที่ต้องการแสงน้อยกว่ารากหากินลึก ลองกอง รากหากินใกล้

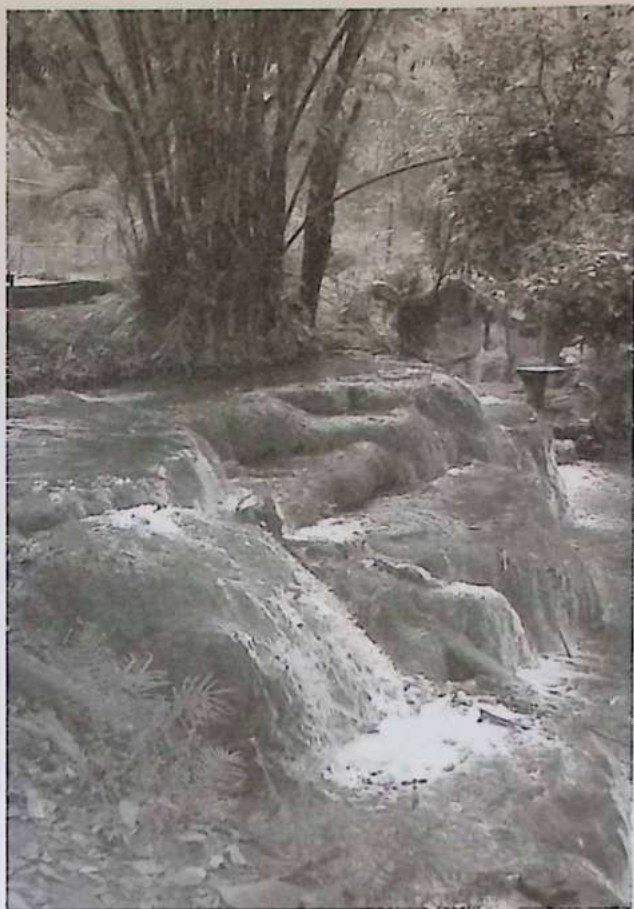
ต้น ต้องการร่มเงาของทุเรียน และมังคุด บังแสงให้ การปลูกเริ่มต้นพันธุ์ไม้ทั้งสามชนิดยังเล็กอยู่ ปลูกร่วมกับกล้วย ธาตุน้ำ ช่วยบังแสงเก็บน้ำไว้ได้มาก พืชทั้ง 4 ชนิดเกื้อกูลกัน เมื่อให้ผลผลิตแล้ว ต้นใดตายไปเพราะโรคแมลงรบกวน ก็ยังมีต้นที่เหลือให้ผลผลิตได้

ไม่ในป่าธรรมชาติมีหลากหลายชนิด ต้นสูงมักต้องการแสงมาก ต้นต่ำเตี้ยต้องการแสงน้อย ต้นเล็กต้นน้อยช่วยยึดหน้าดิน ความหลากหลายทำให้สมบูรณ์ยั่งยืน มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์จากความหลากหลายนี้ มาเป็นอาหารเป็นยาสรางที่อยู่อาศัย ถักทอเป็นผ้าสวมใส่ ครอบปัจจัย 4 ป่าสูงยังสามารถดึงน้ำจากเมฆฝนบนฟ้ามาเป็นน้ำไหลสู่ลำธารตลอดทั้งปี

ปะหรณ หมัดหลี่ (ภาพจาก www.kanjanapornpocan.org.com)

ในสังคมมนุษย์ก็ต้องอาศัยการ
เกื้อกูลกันเหมือนกัน เพราะมนุษย์
เป็นสัตว์โง่งม ที่ต้องอยู่รวมกันเป็น
หมู่เมื่อมนุษย์คิดเครื่องมือเทคโนโลยี
มาใช้แทนแรงคนมากขึ้น ก็จะห่างเหิน
กัน ประวัติศาสตร์ยุคกรีกโบราณ
พัฒนาเทคโนโลยีชลประทานได้ก็มี
ความอุดมสมบูรณ์มาก เพราะปลูกได้
มากขึ้น ฟังพากันน้อยลง ไม่รวมมือ
ร่วมใจกัน ต่างจากชาวนาจน ๆ ชาว
โรม ทำนายนากลำบากต้องช่วยเหลือ
กัน ทำให้มีความสามัคคีเข้มแข็งต่อ
มา สามารถยึดกรีกได้ สร้างกรุงโรม
ขึ้นมา พอสร้างโรมก็หันมาสนใจนำ
เครื่องมือของชาวกรีกมาใช้ ทหารโรม
ที่เคยรักกัน ก็เริ่มแก่งแย่งกัน อยากมี
ที่ดินเยอะ เพราะอาศัยเทคโนโลยี
ทำได้มาก สุดท้ายสังคมก็พังเพราะ
เทคโนโลยีที่ทำให้คนห่างเหินกัน ไม่
รักกัน

ฝรั่งก็ใช้เทคโนโลยีในการเกษตร สามารถใช้เครื่องจักรทำการเกษตรได้ตั้งแต่เตรียมดิน
หยอดเมล็ด รดน้ำ ดูแลพืช เก็บเกี่ยว บรรจุกีบห่อ ใช้แรงงานคนน้อยมาก พากันไปล้มปทาน
ที่ดินที่อุดมสมบูรณ์ ในประเทศแถบอาฟริกันับล้านไร่ ขับไล่คนพื้นเมืองที่เป็นเจ้าของผืนดิน
บริเวณนั้น ให้ไปอยู่ในเขตแห้งแล้ง ได้ผลิตผลมากมาย ที่อ้างว่า จะช่วยให้คนพ้นความอดอยาก
แต่กลับนำมาขายยังประเทศที่มีกำลังซื้อแถบตะวันออกกลางและยุโรป เอากำไร ทำให้พลเมือง
ของประเทศแถบอาฟริกา ต้องอดอยากผอมโซเสียชีวิต เกษตรอุตสาหกรรมที่ทันสมัย แย่งยึด
ที่ดินของคนจนไปทั่วโลก แม้ในประเทศไทยก็กำลังเกิดรูปรอยให้เห็น เกษตรกรไทยที่ใช้จอบ
ใช้เทคโนโลยีเล็ก ๆ ที่ต้องการใช้แรงคนต้องช่วยเหลือกันด้วยวัฒนธรรมลงแขกกัน เอาแรงกัน
แบ่งปันทรัพยากรกัน ไมโลภมากแย่งเอาทรัพยากรในโลกนี้มามากเกินความจำเป็นของตนเอง
จะทำให้สังคมเดือดร้อนไปไม่รอด เพราะจะเกิดสงครามแย่งชิงทรัพยากรกัน ที่หอบหวงไว้คน
เดียวก็จะไม่รอดไปด้วย

คนใช้เทคโนโลยีไม่ได้ทำงานออกกำลังกาย ร่างกายไม่แข็งแรง ก็ต้องไปหาเรื่องออกกำลังกาย เป็นการกีฬาออกกฏกติกาสร้างภาวะแข่งขันกัน จนกระทั่งเกิดทะเลาะกัน เพราะเมื่อแข่งขันก็ต้องการชนะ เกิดเป็นปัญหาต่อไปถึงสังคม เมื่อนายทุนมาจับเอากีฬาที่คนนิยมดูมาทำโฆษณา ให้เล่นกีฬาเพราะมีค่าตัวแพง เยาวชนไม่สนใจทำการผลิต ฝึกกีฬาดีกว่ามีชื่อเสียงร่ำรวย ซึ่งจริง ๆ ก็ไปถึงดวงดาวได้น้อยคนมาก

ในหลวงทรงห่วงใยปัญหาของเกษตรกร จึงได้มีพระราชดำริค้นคว้าทดลองหาพันธุ์พืชเศรษฐกิจที่ใช้ปรับปรุงดินได้ด้วย วิธีการปลูกดูแลให้เป็นไปตามระบบเกษตรยั่งยืน เลียนแบบระบบนิเวศของป่าธรรมชาติ คือ มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทรงมุ่งเน้นการใช้ธรรมชาติแก้ไขธรรมชาติเอง และทรงหาวิธีการให้มนุษย์กับธรรมชาติอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล กล่าวคือให้ความสำคัญกับระบบปลูกพืชที่เกื้อกูลกันในโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา

ถ้าเราได้ศึกษาพระราชกรณียกิจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของในหลวงก็จะเข้าใจการเกื้อกูลกันระหว่างคนกับทรัพยากรต่าง ๆ ได้แจ่มชัดขึ้น ทำให้เราต้องหันมามองตัวเอง เริ่มต้นที่ตัวเรา จะทำอะไรให้สังคมได้บ้าง จะดูแลทรัพยากรของชาติ อย่างไร ด้วยการร่วมมือกันให้มีพลังยับยั้งคนเห็นแก่ตัวที่กอบโกยทรัพยากรของชาติ โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายกับส่วนรวม

การขยายพันธุ์พืช และการปรับปรุงพันธุ์พืช

เราจะทำสวนปลูกต้นไม้ พันธุ์ไม้ที่เราซื้อมาปลูก ถ้าราคากิ่งพันธุ์แพง เราจะปลูกจำนวน มาก ก็ทำให้มีต้นทุนสูง บางที่ไม่คุ้มค่าการลงทุน เราควรซื้อกิ่งพันธุ์จำนวนน้อยกิ่ง แล้วหา วิธีขยายพันธุ์ให้ได้จำนวนมาก ในระยะเวลาอันสั้น เช่น เทคนิคการติดตา ต่อกิ่ง ปักชำ การ ตอน จะเลือกวิธีใดก็ต้องเหมาะสมกับพืชแต่ละชนิด

กิ่งพันธุ์ที่แพงมักถูกโฆษณาปั่นราคา ให้เห็นว่า ดี นิยมปลูกอยากปลูกกันมาก หากเรา ซื้อมาขยายขายในราคาถูกก็จะมีพ่อค้าขายพันธุ์ไม้ขายปลีกมาติดต่อรับถึงบ้าน ในอดีต ผมเคยซื้อมะนาวน้ำหอมกิ่งละ 200 บาท ปลูกแล้วตอนขายกิ่งละ 20 บาท ไม่นานก็ได้ทุนคืน ช่วงไหนขายไม่ได้ก็ปลูกลงดินเพิ่มต้นพันธุ์ เป็นร้อย เป็นพันต้น ขายกิ่งจนไม่มีเวลาเก็บลูกขาย เทคนิคการขยายพันธุ์ จึงเป็นเรื่องที่ผู้ทำงานเกษตรต้องฝึกฝน ให้เป็นทุกรูปแบบ

การปรับปรุงพันธุ์นั้น เห็นได้จากไต้หวัน เป็นประเทศที่ไม่มีมะม่วง ในท้องถิ่นเลย นำมะม่วงจากเขตร้อนไปปรับปรุงพันธุ์ นำไป 100 ต้น ตายเกือบหมดเหลือเพียง 4 ต้น พากเพียรปรับปรุงพันธุ์เรื่อยมา ปัจจุบันประเทศไทยต้องไปซื้อพันธุ์จากไต้หวันมาปลูก แรก ๆ ก็นำมะม่วงลูกสีแดง สดใสมาขาย พอมะม่วงสีแดงเต็มตลาดไต้หวัน ก็เสนอมะม่วงสีม่วง โฆษณาว่า สวยกว่า อร่อยกว่า ดิ้นตาตื่นใจ ไทยก็ไปซื้อมา การปรับปรุงพันธุ์ให้ผลดกคุณภาพดี ประเทศไทยมีหน่วยงานราชการทำอยู่ มีการพัฒนาพันธุ์ข้าว พันธุ์มันสำปะหลัง ให้มีผลผลิตสูง ๆ พันธุ์ข้าวนั้น เกษตรกรไทยตื่นตัว เรียนรู้ ปรับปรุงพันธุ์เองในหลายเครือข่าย ส่วนการปรับปรุงพันธุ์ไม้ผล มีคุณดำรงศักดิ์ วิริยะศิริ ทำอยู่ตั้งแต่เรียนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงปัจจุบันอายุ 80 กว่าปีแล้ว ก็ยังปรับปรุงพันธุ์ฝรั่ง และขนุนอย่างต่อเนื่อง นำชื่นชมในความพากเพียรพยายาม ได้ฝรั่งพันธุ์ใหม่ เช่น บางกอกแอบเปิ้ล เป็นฝรั่งไร้เมล็ด ฝรั่งแดงทับทิมสยาม แดงบางกอก สามสีกรอบ เป็นต้น ส่วนขนุนก็มีพันธุ์ ขนุนเพชรดำรง เพชรจรรยา ซึ่งเป็นพันธุ์ที่เกิดจากความพากเพียร เพื่อปรับปรุงพันธุ์ของคุณดำรงศักดิ์ วิริยะศิริ

แม้เราจะผสมพันธุ์ปรับปรุงพันธุ์ไม่เป็น แต่ถ้าเป็นคนช่างสังเกต พันธุ์พืชที่ขึ้นเองตามธรรมชาติจากการปลูกด้วยเมล็ด เราก็จะเห็นความแตกต่างทางพันธุกรรม แล้วนำมาขยายเผยแพร่ต่อไปได้ เช่น ตำลึง ทั่วไปเรากินได้ เฉพาะยอด-ใบ ส่วนผลนั้นขม แต่มีตำลึงบางพันธุ์ กินผลได้เหมือนแตงกวา ผลสุกมีรสเปรี้ยวเหมือนมะเขือเทศ ที่พิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติฯ ก็นำมาเผยแพร่ เพราะกินยอดกินใบได้ ผลดิบเป็นผักสด ผักต้ม ผัดได้แกงได้ ผลสุกนำมาปั่นเป็นน้ำผลไม้ หรือต้มสุกปั่นเพื่อเอาประโยชน์จากไลโคปีนจากเนื้อหุ้มเมล็ดต้มแบบน้ำผักข้าว แดงมีรสเปรี้ยวปรูรอส ได้อร่อยด้วย

มะขามเปรี้ยว ผมเคย
เห็นต้นหนึ่งออกฝักตลอดทั้งปี
แม้ฝักจะเล็ก แต่ข้อดี คือ เราจะ
มีน้ำพริกมะขามอ่อนกินได้ทุก
ฤดู

สะเดา ที่ไม่มีรสขมเลย ก็
เป็นฝักที่แตกต่างจากที่เราเคย
กิน เหมาะสำหรับคนไม่ชอบรส
ขม สามารถกินได้

เงาะโรงเรียน ของภาคใต้
ก็เป็นการเกิดตามธรรมชาติ
ทุเรียนกระเจี๊ยบพังงา ทุเรียนหลง
ลับแล หลินลับแล ก็เกิดจากต้น
เพาะเมล็ด ไม่มีใครผสม
ปรับปรุงให้เกิด เพียงแต่เรา
สังเกตพบคุณสมบัติที่ดี ก็นำมา
เผยแพร่แนะนำกัน

ถั่วเขียว พันธุ์พื้นบ้าน
ของจังหวัดเลย คุณปรีชา ทองอยู่
เครือข่าย ของพิพิธภัณฑ

เกษตรฯ ได้นำมาเผยแพร่บอกเล่าข้อดี คือ เมล็ดมีขนาดเล็กมาก เวลาปลูกหนอนเงาะฝักจะ
ไม่רבกวนเหมือนพันธุ์อื่น ๆ คงเป็นเพราะเมล็ดเล็กไปไม่คุ้มกับการเจาะเข้าไปกินหรือเปล่านั้น
ไม่รู้ได้

ถั่วมะแฮะ ก็เช่นเดียวกันพันธุ์ที่มีเมล็ดขนาดใหญ่ มักมีปัญหาเรื่องหนอนเงาะฝัก แต่
พันธุ์เมล็ดเล็กไม่เกิดปัญหานี้

การเก็บเมล็ดพันธุ์เพื่อนำไปขยายพันธุ์ต่อ ต้องรู้ว่าเมล็ดพันธุ์พืชแต่ละชนิดจะเก็บช่วง
ไหน มีวิธีเก็บอย่างไร ถ้าเก็บไม่เป็นไม่วิธีการเก็บไปก็เสียหมด เมล็ดพันธุ์พืชมีอายุการเก็บ
ในเวลาจำกัด เช่น เมล็ดพันธุ์ยางนาร่วงจากต้นแล้ว ต้องรีบนำไปเพาะอย่าเก็บไว้นานเกิน 15
วัน เมล็ดฝักหวานป่าเก็บช่วงปลายเดือนเมษายน ถึงต้นเดือนพฤษภาคมของทุกปี เก็บลูกที่
แก่สุกเหลืองเป็นพวง อยู่บนต้นนำมาขยำยี้เหยียบเอาเปลือกและเนื้อออก ล้างให้สะอาด ฝั่
ลมให้แห้งแล้วรีบเพาะในทรายหรือ ขุยมะพร้าวขึ้น ๆ พอเมล็ดงอกก็นำไปปลูกลงถุง ถ้าต้องการ

ภาพจาก สมุนไพรสมุนไพร

นำไปจำหน่าย หากต้องการปลูกเอง ก็ปลูกลงพื้นที่ได้เลย ต้องดูแลรดน้ำ ให้ความชื้นสม่ำเสมอ บางคนได้ยินมาว่า ผักหวานป่าทนแล้งเลยไม่ค่อย รดน้ำ ทำให้แห้งตายไป ในช่วงแรกที่ต้นไม้ยังเล็กอยู่ต้องให้น้ำ ให้ผ่านไปได้สักปีหนึ่งก่อน

เมล็ดมะค่าโมง อาจเก็บได้นาน 4 ปี ถึง 6 ปี เพอร์เซ็นต์การงอกก็ยังดีอยู่ พืชที่มีน้ำมันในเมล็ดมากมักมีอายุเก็บได้ไม่นานเสื่อมสภาพเร็ว เช่น ถั่วเหลือง เก็บได้ไม่เกิน 6 เดือน ถั่วเขียวเก็บได้นานกว่า แต่ก็ต้องเก็บมิดชิดกันมอดเข้าไปกัดกินเมล็ดได้

เมล็ดพันธุ์พืชพื้นเมืองที่ดี ควรเก็บรักษาไว้ปลูกต่อ การซื้อเมล็ดพันธุ์ของบริษัทข้ามชาติของนายทุนมาปลูก เป็นพันธุ์ลูกผสมที่เราไม่สามารถนำไปปลูกต่อให้มีคุณภาพดีเหมือนเดิมได้ เพราะบริษัทเหล่านี้ต้องการผูกขาดการขายพันธุ์พืชในอนาคต พันธุ์พืชลูกผสมเหล่านี้จะราคาสูงขึ้นเรื่อย ๆ หากเราไม่มีพันธุ์พื้นเมืองที่เก็บทำพันธุ์เองได้ เช่น เมล็ดพันธุ์ฟักทองพื้นบ้านดี ๆ ของจังหวัดน่าน มีเครือข่ายของพิพิธภัณฑสถานจากจังหวัดน่าน นำมาจำหน่าย ทั้งเมล็ดพันธุ์และผลฟักทอง ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ ดันเดือนที่มีตลาดนัดเศรษฐกิจพอเพียง ที่พิพิธภัณฑสถานเกษตรเฉลิมพระเกียรติฯ

ถ้าอยากได้ ฟักทองพันธุ์ที่บริษัททำลูกผสมออกมาขาย เราไม่อย่างซื้อเมล็ดพันธุ์ราคาแพงจำนวนมาก ก็ซื้อมาน้อย ๆ พอขึ้นเป็นต้นแล้ว ก็ใช้วิธีตอนกิ่งเอา จะได้ไม่ถูกบริษัทเอาเปรียบเรา

เรื่องข้าว เราก็ต้องเรียนรู้ผสมพันธุ์ปรับปรุงพันธุ์ ทำตลาดข้าวของเราเอง ต้องคิดว่าทำอย่างไรจะไม่เป็นเบี้ยล่างของนายทุนใหญ่ นายทุนข้ามชาติ เรื่องการศึกษากลับเมล็ดพันธุ์-ใช้เอง ขยายพันธุ์เอง ปรับปรุงพันธุ์เอง ร่วมมือกันทำตลาดเอง เข้าใจถึงผู้บริโภคก็เป็นการเรียนรู้เพื่ออยู่รอดของเกษตรกรด้วย

มองให้เห็นคุณค่า มากกว่ามูลค่า

“มองให้เห็นคุณค่า มากกว่ามูลค่า” เป็นเรื่องที่น่าไปคิดขยายได้กว้างขวางหลายเรื่อง ทำให้ลดกิเลสโลภ ไม่ให้ค่าของเงินมามีอิทธิพลกับเรา สำหรับที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร หากเราไม่หลงมูลค่า เช่นเมื่อผลิตผลใดราคาสูง ก็รีบปลูกตาม ๆ กัน สุดท้ายก็ล้มตลาด ราคาถูกก็ล้มละลายขายไม่ออก แต่ถ้าเราศึกษาคุณค่าของพืชชนิดใด อธิบายบอกเล่าคุณค่านั้นกับลูกค้าได้ ไม่ซ้ำมูลค่าก็จะตามมาเอง แม้แต่หญ้าฮิยู่ที่ขึ้นทั่วไปตามชายป่า ช้างถนน ทางโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร มาบอกคุณค่าสรรพคุณเปลี่ยนชื่อจากฮิยู่เป็นรีแพร์ ชาวบ้านก็ถอนหญ้าฮิยู่มาขายในนามหญ้ารีแพร์ได้เงินเป็นกอบเป็นกำ ต่างจากยางพาราที่คนเห็นราคาดีพากันลงทุนปลูกทั่วประเทศไทย ตอนนี้ราคาถูกขาดทุนหมุนตัวกลับกันไม่ทันเลย “อะไรให้ผลผลิตซ้ำ ต้องรีบปลูกเดียวไม่ทันใช้” เป็นประโยคทองของผู้ใหญ่วิบูลย์เหมือนกัน เพราะ

กระตุ้นให้ได้คิด
ผู้ใหญ่วิบูลย์ให้ปลูก
ต้นไม้ที่ให้ผลผลิตซ้ำ
มักไม่ค่อยมีคนปลูก
มันจะมีค่าในอนาคต
ปลูกไว้เป็นบำนาญ
ปลูกไว้เป็นทรัพย์สิน
สมบัติ ที่จะให้ลูก
หลานทำสืบต่อ
ระยะปลูกเท่าไรนั้น
ใครๆ ที่เรียนเกษตร
มากก็จะถูกสอนให้
ปลูกต้นไม้ให้ถี่ห่าง
ตามความกว้างของ
ทรงพุ่ม แต่ผู้ใหญ่

วิบูลย์บอกว่า “ปลูกไปเถอะเถี่ยๆ นะดีวันหน้าถ้ามันเบียดกันเกินไปก็ตัดออกไม่ยาก” ต้นไม้ที่
ถูกตัดออกเพราะถี่เกินไปก็สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ไม่สูญเปล่า ช่วงที่ต้นไม้เจริญเติบโต
พื้นที่ก็ไม่ว่างเปล่า จะได้ไม้สูงยาวและเป็นไม้ก่อสร้างมีราคา

ช่วงที่ผมเป็นเด็ก แม่จะเก็บผักบุ้ง ผักกระเฉดมัดเป็นกำไปขาย มีตะไคร้ ใบมะกรูดเล็กๆ
น้อยๆ ไปซื้อของที่ตลาดก็เอาติดมือไปขายด้วย แม่สอนไม่ให้ดูถูกเงินที่ได้เล็กๆ น้อยๆ ขาย
บ่อยๆ เก็บเล็กเก็บน้อยก็เป็นรายได้เพิ่ม เมื่ออายุมากขึ้น ผมได้รู้จักยายนิต อาศัยอยู่ข้างวัด
ปฐมอโศก ปลูกผักเลี้ยงดอกขายอย่างเดียวทำทุกวัน ก็มีเงินล้าน ซื้อที่ดินได้ ผมเคยพานักเรียน
ไปดูงานที่สวนของคุณดำรงศักดิ์ วิริยะศิริ ที่เพชรบูรณ์ อยากให้นักเรียนสนใจเรื่องการปรับปรุง
พันธุ์พืช ที่คุณดำรงศักดิ์ ทำมายาวนานกว่า 60 ปี แต่คุณดำรงศักดิ์กลับพานักเรียนไปเก็บยอด
ผักบุ้ง ยอดกระถิน ยอดมะขามมาจัดเป็นกำ แล้วคุยให้นักเรียนฟังว่า ทำอย่างนี้มาตั้งแต่เรียน
มัธยม เก็บผักข้างถนนที่กร้างมาวางขายจนเรียนจบมหาวิทยาลัย ตอนนี้อายุกว่า 80 ปีแล้ว
ก็ยังทำอยู่ แม้จะขายพันธุ์ไม้ไม่ได้เงินเยอะก็ไม่ทิ้งยอดผักพื้นบ้านที่เคยทำมา จัดเรียงอย่างไรให้
สวยงามกิน น่าซื้อ อย่าดูถูกเงิน อย่ามองข้ามสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ที่เราไม่ต้องลงทุนปลูก ไม่ต้อง
ดูแลแต่ก็มีคุณค่าถ้าเรามองเห็น รู้สึกประทับใจ महत्त्वर्यกว่าการปรับปรุงพันธุ์รั้งให้ไม่มี
เมล็ดของคุณดำรงศักดิ์ เสียอีกครับ

สวนของคุณดำรงศักดิ์ ปลูกฝรั่งไว้ 10 ไร่ ขนุน 10 ไร่ มะขาม 10 ไร่ ยังมีพืชอื่นๆ เช่น มะม่วงและพืชผักที่ต้องกินต้องใช้ในครัวเรือนอีก ในที่ดินที่มีทั้งหมด 10 ไร่ ผมบอกไม่ผิดนะครับ มะขามในสวนก็ไม่มีพุ่มใหญ่จนบังร่มฝรั่ง เพราะมีแต่ต่อแทรกแถวฝรั่งอยู่ แตกกิ่งมาก็ถูกทาบเอากิ่งไปขาย ทาบได้ง่ายเร็ว เพราะไม่ต้องปีนต้น ถ้าแตกเป็นแขนงเล็กๆ ก็เก็บยอดเรียงใส่ถุงขาย เมื่อมองเห็นคุณค่าของส่วนยอด ยอดก็มีมูลค่าด้วย ในขณะที่คนสนใจมะขามเปรี้ยวฝักใหญ่ขายกิ่งพันธุ์แพง ๆ แพงราคากิ่งพันธุ์มะขามหวานที่เคยฮือฮามาก่อนหน้าหลายสิบปี ผมมองว่า มะขามเปรี้ยวฝักเล็กๆ ก็น่าสนใจครับ ที่พิพิธภัณฑ์เกษตรฯ ก็มีปลูกแล้ว เพราะออกฝักตลอดปี คนที่ชอบกินกับน้ำพริก มะขามอ่อนก็จะมีกินตลอดปี รอดันโตสักหน่อย พิพิธภัณฑ์เกษตรฯ จะขยายพันธุ์เผยแพร่ครับ ลองสังเกตต้นไม้ในบริเวณบ้านของท่าน ในท้องถิ่น ท่านดูนะครับ ว่ามีต้นอะไรบ้าง มีคุณค่าอย่างไรบ้างจะได้ช่วยกันอนุรักษ์รักษาพันธุ์กรรมไว้ครับ ถ้ามีการศึกษาร่วมกัน แลกเปลี่ยนพันธุ์พืชกัน ก็จะทำให้พระราชปณิธานของในหลวงที่จะอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชของไทย ไว้ให้เป็นประโยชน์กับลูกหลานไทย เกิดจริง เป็นจริง เพราะพวกเราชาวไทยช่วยกันสืบทอด

บทที่ 7

การเลือกชนิดพืช พันธุ์พืชที่จะปลูก

การปลูกพืชให้ดูแลรักษาง่ายที่สุดก็ต้องพิจารณาพืชในท้องถิ่นก่อน ว่ามีพืชที่เคยขึ้นงอกงามเองในท้องถิ่นนั้นมีพืชชนิดไหนบ้าง แล้วเราจะเอาประโยชน์จากพืชชนิดนั้นในแง่ใดเป็นอาหาร เป็นยา เป็นไม้ก่อสร้าง หรือถักทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม คือ เอาปัจจัย 4 ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตนั้นแหละ เป็นหลัก พืชอาหารต้องปลูกก่อนเพราะจำเป็นที่สุด

ในหลวงของเราทรงเป็นปราชญ์ทางการเกษตร เพราะทรงทำด้วยพระองค์เอง ในพระราชวังสวนจิตรลดา และคลุกคลีกับประชาชนในชนบทเพื่อเข้าไปเรียนรู้ปัญหาและให้คำแนะนำช่วยเหลือ ในการเกษตรทรงมีคำแนะนำหลายเรื่อง เรื่องหนึ่งคือ การปลูกป่า 3 อย่างได้ประโยชน์ 4 อย่าง ซึ่งทรงมีพระราชดำรัสไว้ดังนี้ “การปลูกป่า ถ้าจะให้ราษฎรมีประโยชน์

ให้เขาได้วิธีปลูกไม้ 3 อย่าง แต่มีประโยชน์ 4 อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจ โดยปลูกรองรับการชลประทาน ปลูกรับ การขับน้ำและปลูกอุดช่องโหล่ตามร่องห้วย โดยรับน้ำฝนอย่างเดียว ประโยชน์อย่างที่ 4 คือ สามารถช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ"

จากพระราชดำรัสของในหลวงเรื่องนี้ ก็คือ การเลือกพืชที่จะปลูกให้ได้ประโยชน์สูงสุดทั้งส่วนตัว และส่วนรวมด้วย ส่วนรวมที่จะได้ คือ การได้อนุรักษ์ดินและน้ำไว้ใช้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติในระยะยาว เป็นเรื่องที่ต้องอ่านซ้ำ ทบทวนให้รู้สึก เพราะจะทำให้รู้รุดทั้งประเทศชาติในระยะยาวถึงลูกถึงหลานด้วย

พืชที่เป็นเถาจะเติบโตแข็งแรง มีพลังในการให้ผลผลิตเยอะ เช่น ผักบุ้งไทย กดจมน้ำ 2-3 วัน ก็ได้ยอดอ่อนๆ กินแล้ว เถาต่าสิ่งตัดมาชำไม่ถึง 3 เดือน ก็แตกยอดแตกใบเก็บกินได้ ปลูกครั้งเดียว มีอายุยืนยาวให้เก็บกินได้ นับ 10 ปี แม้แห้งแล้งไม่มีน้ำหลายเดือนก็ไม่ตายง่าย ๆ เพราะสามารถเก็บน้ำไว้ในเถาได้มาก ถ้าเป็นตำลึงพันธุ์ของพิพิธภัณฑสถานฯ ปลูกครั้งเดียวได้กินใบตำลึง ได้กินแตงกวา (ลูกอ่อนของตำลึง) และได้กินมะเขือเทศ (ลูกตำลึงสุก) สามอย่างเลย เป็นตำลึงที่กินลูกได้ไม่ขมเหมือนพันธุ์ทั่วไป เวลาสุกแดงจะมีรสเปรี้ยว เวลาปลูกฟักทอง เรามักจะนึกถึงผลผลิตที่เป็นผล แต่ยอดฟักทองก็เป็นผักที่กินอร่อย ยิ่งเด็ดยิ่งแตกให้กินมากมาย

เลือกปลูกผักที่ปลูกง่าย โตเร็ว ทนแล้ง มีอายุยืนยาว ไม่มีโรคแมลงรบกวนมาก เช่น ไชยา ผักปลัง ผักก้านตง มะยม มะกอกป่า ผักเชียงดา ผักคาวตอง ช่า ตะไคร้ ใบมะกรูด มันปู มะม่วงหิมพานต์ ฯลฯ

บางชนิดอายุสั้น แต่เราสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์มาปลูกต่อเนื้อได้ เช่น กระเพรา โหระพา แมงลัก มะเขือเทศพื้นบ้าน พริก มะเขือ ฯลฯ การปลูกต่อเนื้อไม่ต้องรอให้ต้นเก่าตายก่อนสามารถปลูกต้นเล็ก ๆ แซมต้นที่กำลังให้ผลผลิตได้และจะได้มีกินต่อเนื่อง

ไม้ผลในท้องถิ่น เช่น มะม่วง ขนุน ตะขบ มะขวิด น้อยหน่า ไข่เน่า โทงเทง กล้วย หมาก เม่า มะละกอ มะขามเทศ ฯลฯ

ผักผลไม้บางชนิดที่กล่าวมา อาจไม่อร่อยถูกใจเรา ก็ต้องไปศึกษาคุณค่าที่จะได้ให้กับร่างกายเรา เช่น ตะขบ มีคุณค่าต่อน้ำหนักเท่า ๆ กัน เทียบกับผลไม้อื่น ๆ มีประโยชน์ต่อร่างกายมากกว่า ข้าวดี มีผลตลอดทั้งปี ดกมาก จากงานวิจัย ยอดมะม่วงหิมพานต์ มีสารที่เป็นประโยชน์ต่อสมองมากกว่าลูเบอร์รี่ผลไม้ของฝรั่งเสียอีก ผักเชียงดาลดน้ำตาลในเลือดได้ จนญี่ปุ่น สนใจนำไปศึกษา สกัดเป็นยาจำหน่าย จดทะเบียนลิขสิทธิ์ไปแล้ว อย่างนี้ เป็นต้น

"นอกจากรับประทานให้ถูกหลักโภชนาการ รับประทานให้เรียบร้อยแล้ว ท่านยังไม่ให้เลือกอาหาร ไม่ให้เรื่องมาก มีอะไรก็ต้องรับประทานให้ได้"

ภาพจาก www.es-pinterest.com

ทรงทราบว่าไม่ชอบอะไรก็ “ต้องซ่อม” รับประทานของนั้น
จากหนังสือ “สมเด็จพระเจ้ากับการศึกษา”

พระราชินีพันธุสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

จากพระราชินีพันธุของพระเทพฯ จะเห็นถึงพระอัจฉริยภาพของสมเด็จพระบรมราชินีที่
อบรมสอนพระราชธิดาให้คุ้นชินกับอาหารที่มีประโยชน์แม้ไม่อร่อยถูกใจ

ทำความเข้าใจอีกว่า รสอร่อยไม่มีในโลก รสเปรี้ยวหวาน มัน เค็ม เผ็ด ทุกชาติภาษา
รับได้ เข้าใจตรงกัน แต่ความอร่อยขึ้นอยู่กับอุปาทาน ความคุ้นชิน การถูกโฆษณากระตุ้น

ฝรั่ง-ญี่ปุ่น ไม่ชอบกลิ่นทุเรียนเลย แต่คนไทยบอกหอมอร่อย หากใครเคยดูคิลิปสาว ๆ
ญี่ปุ่นกินทุเรียน แ่ได้กลิ่นก็ทำท่าจะอ้วกแล้ว บ๊อบจูมกินพอเข้าปากบางคนก็อ้วกออกมา ใน
ญี่ปุ่นจึงมีกฎหมายห้ามพกพาหรือกินทุเรียนในที่สาธารณะ เพราะเป็นการรบกวนทำให้คนอื่น
ทุกข์ทรมาน

ผมรู้จักฝรั่งคนหนึ่งตอนมาจากอเมริกาใหม่ ๆ กินทุเรียนไม่ได้เหม็น แต่เห็นคนไทยกิน
ด้วยความเอร็ดอร่อยบ่อย ๆ เขาก็เริ่มลองชิม ผ่านไปหลายปีกลายเป็นคนชอบทุเรียนและกิน
ทีละหลาย ๆ ลูก อะไรไม่อร่อยฝึกกินได้ครับ ผมเคยไม่ชอบกินผักคาวตองเพราะเหม็นคาว
ฝึกกินไปไม่นาน สร้างอุปาทานใหม่ว่า คาวผักไม่ใช่คาวปลา มีรสเปรี้ยวชนิด ๆ ต่อมาก็ชอบกิน
เพราะรู้ว่ามันมีคุณค่ามีประโยชน์ต่อร่างกาย บริษัทข้ามชาติ ขายอาหารเป็นที่นิยมไปทั่วโลก เขา
จ้างนักวิจัยมาศึกษาที่ว่าการโฆษณา การทำให้เกิดความเคยชินในการกิน สามารถทำให้คน
ติดรสได้ เพิ่มยอดขายได้ เขาก็เลยทุ่มโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทั้งที่อาหารของเขาอาจไม่มี
ประโยชน์ต่อคนกินด้วยซ้ำ แต่ก็ขายได้ ขายดีด้วย

พืชผักและไม้ผล พื้นบ้านของไทย ส่วนใหญ่มีสรรพคุณทางยาด้วย เช่น สะเดาลดไข้ แก้เบาหวาน เจริญอาหาร ลูกหม่อนบำรุงไต กระเพรา ขับลมแก้ท้องอืดท้องเฟ้อ กล้วยช่วยในการขับถ่าย แก้โรคกระเพาะ มีสารเซโรโทนิน ทำให้หายจากการซึมเศร้า ฯลฯ บางชนิดก็ปลูกไว้เพื่อเป็นยารักษาโรคโดยตรง เช่น ฟักทะลายโจร แก้ไข้ เพชรสังฆาต รักษาโรคผิวหนัง ทวารบางชนิดขึ้นเอง ตามธรรมชาติ เช่น ลูกหญ้าใต้ใบ ตากแห้งชงเป็นชากินบำรุงตับ ต้องรู้คุณค่ารักษาไว้ไม่ถอนตากถางทิ้ง เสียหมด

พืชที่เป็นไม้ก่อสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ผู้ใหญ่วิบูลย์เคยแนะนำ กระท่อนเพาะเมล็ดเพราะโตเร็ว ช่วงที่ยังไม่ตัดต้นมาใช้งาน ก็มีลูกกินได้ ขายได้ แปรรูปเป็นกระท่อนดอง บางท้องถิ่นทุเรียนพื้นบ้านขายเป็นไม้ทำเฟอร์นิเจอร์ ตู โต๊ะ สบายงาม ไม้ที่ตัดใช้เวลาปลูกนานกว่าจะใช้งานได้ เช่น ตะเคียน ไม้ยางนา เนื้อไม้ก็มีราคาสูง ช่วงที่ยังไม่ตัดไม้ขาย ยางตะเคียนก็นำมาทำยารักษาแผล น้ำมันยางก็ขายได้ ไม้ทั้งสองชนิดนี้เมื่อมีใบกิ่งแห้ง ร่วงลงมาก็ทำให้เกิดเห็ดระโงก ในช่วงฤดูฝนเก็บกินเก็บขายได้

พืชบางอย่างเป็นไม้บังลมได้ดี กันลมพายุรุนแรงในบางฤดู เช่น ไม้ ปลูกล้อมบ้าน กันลมพายุ มีหน่อให้กินเจาะเอาน้ำจากต้นไผ่มากินบำรุงสุขภาพ

เวลาอากาศร้อนรดน้ำไผ่ที่ปลูกไว้ บริเวณบ้านไผ่จะคายน้ำออกมาทางใบทำให้ชื้นเย็น ลดความร้อนในบริเวณบ้านเราได้ ลำไผ่ใช้ทำเครื่องจักสาน สร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยได้

ปลูกฝ้าย ปลูกกล้วย ไร่ ทอผ้า ปลูกคราม ปลูกฮ่อมไว้ย้อมผ้า พืชที่สามารถนำมาถักทออย่างอื่น เช่น ผักตบชวา กก กล้วย พืชบางชนิดเรานำมาทำกระดาดได้ เช่น ปอสา นำมาทำกระดาดสา บางชนิดนำมา

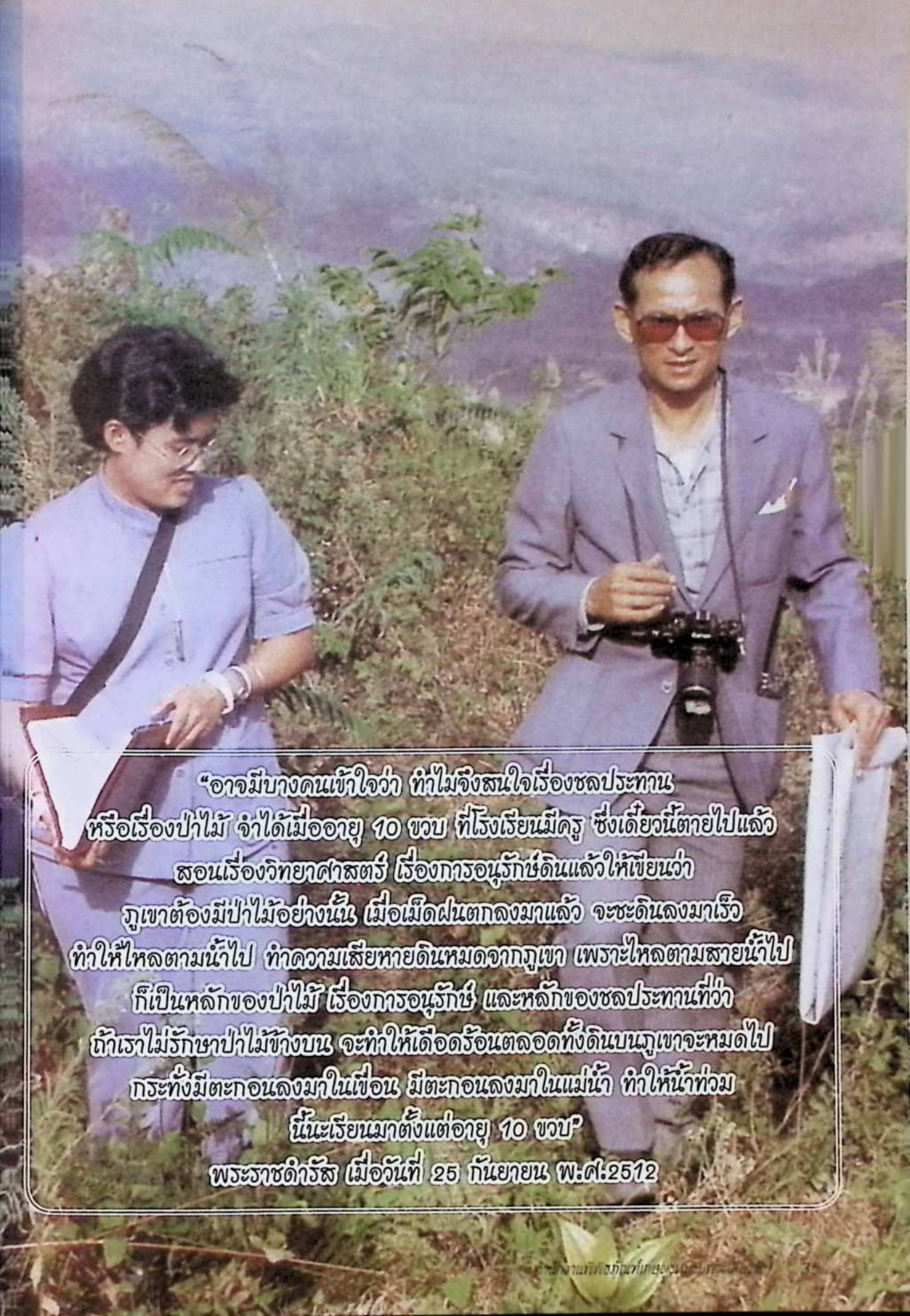

ทำสีผสมอาหาร เช่น
อัญชัน ขมิ้น คำแสด ขนุน
ฝาง กระตือลัดรี ดอก
คำฝอย ลูกพุด ใบเตย
หอม

“เรียนรู้คุณค่า
ประโยชน์ของพืช แล้ว
เลือกปลูกพืชที่เรา
ต้องการใช้ประโยชน์โดย
ดูพืชพื้นบ้านในท้องถิ่น
เป็นหลัก”

พืชบางชนิด
สามารถขึ้นได้เองตามดิน
ในน้ำ ถ้าพื้นที่ของเรามี
ลำคลอง มีหนองบึง หรือ
ขุดบ่อน้ำไว้ใช้ปลูกพืชน้ำ
ไว้เป็นอาหารใช้สอยได้
ไม่เปลืองแรงงาน
พลังงานในการรดน้ำ เช่น
ปลูกผักบุ้ง ผักกระเฉด
บอน ผักพาย บัวหลวง
เป็นอาหาร กก แห้ง
(คลุ้มหรือคล้า) ปลูกไว้ทอด
เสื่อ

พืชนอกถิ่นก็นำมา
ปลูกทดลองได้ เชื่อว่าพืชสามารถปรับเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ เช่น แอปเปิ้ล เรากินผลแล้ว
เก็บเมล็ดห่อกระดาษ ชูบน้ำให้ขึ้น เก็บไว้ในตู้เย็นช่องเก็บผักสด คอยดู 2-3 สัปดาห์ จะเริ่ม
งอกก็นำมาลงกระถางปลูก พอโตก็ลงแปลงปลูกได้ ไม่ต้องถามว่ามันจะออกลูกไหม ออกเมื่อไร
สิ่งมีชีวิตทุกชนิดต้องการสืบพันธุ์ เมื่อมันปรับตัวได้ ถึงเวลาเมื่อนั้นเราจะได้ลิ้มชิมผลมัน
โห่งเห่งฝรั่งเป็นพืชเมืองร้อนมาก่อน ฝรั่งเอาไปปลูกจนกลายเป็นพืชเมืองหนาวไป ลั่นจี๋ค่อม
ที่มีสวนแถวสมุทรปราการ ก็ไม่ใช่พืชท้องถิ่น แต่มาจากจีน มาจากเขตหนาว เราต้องเชื่อมั่น
ในการปรับตัวของพืช เพื่อรับประโยชน์นำไปเผยแพร่ต่อไปในอนาคต

“อาจมีบางคนเข้าใจว่า ทำไมจึงสนใจเรื่องชลประทาน
หรือเรื่องป่าไม้ จำได้เมื่ออายุ 10 ขวบ ที่โรงเรียนมีครู ซึ่งเดี๋ยวนี้ตายไปแล้ว
สอนเรื่องวิทยาศาสตร์ เรื่องการอนุรักษ์ดินแล้วให้เขียนว่า
ภูเขาต้องมีป่าไม้เช่นนั้น เมื่อเม็ดฝนตกลงมาแล้ว จะชะดินลงมาเร็ว
ทำให้ไหลตามน้ำไป ทำความเสียหายดินหมดจากภูเขา เพราะไหลตามสายน้ำไป
ก็เป็นหลักของป่าไม้ เรื่องการอนุรักษ์ และหลักของชลประทานที่ว่า
ถ้าเราไม่รักษาป่าไม้ข้างบน จะทำให้เดือดร้อนตลอดทั้งดินบนภูเขาจะหมดไป
กระทั่งมีตะกอนลงมาในเขื่อน มีตะกอนลงมาในแม่น้ำ ทำให้น้ำท่วม
นี่ะเรียนมาตั้งแต่อายุ 10 ขวบ”
พระราชดำรัส เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ.2512

ความเอาใจใส่ เรื่องน้ำ เรื่องดิน

“อาจมีบางคนเข้าใจว่า ทำไมจึงสนใจเรื่องชลประทาน หรือเรื่องป่าไม้ จำได้เมื่ออายุ 10 ขวบ ที่โรงเรียนมีครู ซึ่งเดี๋ยวนี้ตายไปแล้ว สอนเรื่องวิทยาศาสตร์ เรื่องการอนุรักษ์ดินแล้ว ให้เขียนว่าภูเขาต้องมีป่าไม้อย่างนั้น เมื่อเมื่อดฝนตกลงมาแล้ว จะชะดินลงมาเร็ว ทำให้ไหลตามน้ำไป ทำความเสียหายดินหมดจากภูเขา เพราะไหลตามสายน้ำไป ก็เป็นหลักของป่าไม้ เรื่องการอนุรักษ์ และหลักของชลประทานที่ว่า ถ้าเราไม่รักษาป่าไม้ข้างบน จะทำให้เดือดร้อน

ตลอดทั้งดินบนภูเขาจะหมดไป กระทั่งมีตะกอนลงมา ในเขื่อน มีตะกอนลงมาในแม่น้ำ ทำให้ น้ำท่วม นั้นะเรียนมาตั้งแต่อายุ 10 ขวบ”

พระราชดำรัส

เมื่อวันที่

25 กันยายน 2512

จากพระราชดำรัสของ ในหลวงข้างต้นนี้ ชี้ให้เห็น ความสำคัญของทรัพยากรดิน และน้ำ ซึ่งพระองค์ท่านไม่เพียง มีพระราชดำรัสเท่านั้น แต่ทรง ทำเป็นพระราชกรณียกิจ สม่าเสมอ เป็นประโยชน์ มากมายแก่ประเทศชาติด้วย ส่วนรวมที่เราควรศึกษา และ สืบทอดปณิธานของพระองค์ ท่าน

ดินที่ใช้ปลูกพืชมา
ยาวนาน และยังเป็นดินเพาะ
ปลูกที่ดีที่สุดในโลก คือ ดินดำ
อินเดียแดง ซึ่งเกิดจาก
ภูมิปัญญาในการเพาะปลูก
พร้อมกับการรักษาเนื้อดินมา
หลายชั่วอายุคน ด้วยวิธีการ
ปลูกหญ้าแฝก พร้อมทั้งใส่ผง
ถ่านลงไปดินที่เพาะปลูก
ทำให้จุลินทรีย์ได้รับอาหารจาก
รากหญ้าแฝก มีผงถ่านเป็นที่
อาศัย

ยาคุบา ชาวโตโก ใช้วิธีขุดหลุมลึก 20 เซนติเมตร ใส่ใบไม้เศษพืชลงไปหลุม เพื่อ
ดึงดูด ให้ปลวกเข้ามาอาศัยสร้างโพรงใต้ดิน วางหินเป็นแนวล้อมเพื่อรับน้ำเวลาฝนตก น้ำก็
ซึมซับลงไปดินได้ ยาคุบา ปลูกต้นไม้ลงไปตามหลุม เขากล่าวว่า “ไม่มีต้นไม้ ก็ไม่มีดิน” เขา
เปลี่ยนพื้นที่ในเขตที่เป็นทะเลทราย ที่ไร้ค่าจนเป็นป่า รัศมีหลายร้อยกิโลเมตร สามารถปลูก
พืชที่ใช้เป็นอาหาร เช่น ข้าวฟ่างแซมได้

ในประเทศไทย มีการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปรับปรุงดินมีมาก่อนการใช้ปุ๋ยเคมี ต่อมา
การค้าโฆษณาส่งเสริมให้ใช้ปุ๋ยเคมีใส่ดินให้กับพืชมากขึ้น จนเป็นที่นิยมเพราะสะดวกในการ
ใช้ แต่ต่อมาคนเริ่มเห็นผลเสียที่ตามมา จึงแสวงหาทางเลือกอื่น นอกจากกลับมาใช้ปุ๋ยคอก
ปุ๋ยหมักแล้ว ใน พ.ศ.2531 ศูนย์เกษตรกรรมธรรมชาติคิวิเซของญี่ปุ่น ได้นำวิธีการใช้จุลินทรีย์

ยาคุบา ชาวโตโก (ภาพจาก www.sylvestre.com)

EM เข้ามาเผยแพร่ในหมู่
เกษตรกรไทย ใช้ในการ
ปรับปรุงบำรุงดิน สำหรับ
การปลูกพืช แต่ไม่กว้าง
ขวางนัก เพราะเป็น
จุลินทรีย์ที่ต้องซื้อจาก
ศูนย์เกษตรกรรมธรรมชาติ
คิวิเซ มาใช้

ในปี พ.ศ.2538 ฮาน
คิวิโซ ชาวเกาหลี ได้นำ

แนวคิดเกษตรกรรมธรรมชาติ การปรับปรุงดิน โดยใช้จุลินทรีย์ในท้องถิ่น มาใช้เองได้ด้วยวัสดุในท้องถิ่น การผลิตก็ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่ต้องพึ่งพาบริษัทการค้า มีการเผยแพร่ บอกต่อกระจายออกไปในกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายต่าง ๆ

ที่พิพิธภัณฑ์การเกษตรเฉลิมพระเกียรติฯ ได้นำเสนอ การทำนา 1 ไร่ ได้เงิน 1 แสน ด้วยเทคโนโลยีสรรพสิ่งอะตอมมิคานาโน โดยอาจารย์กิตติธเนศ รั้งคะวรเศรษฐ์ อาจารย์อดิศร พวงชมพู และอาจารย์เสถียร ทองสวัสดิ์ ให้เกษตรกรได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง เป็นผลที่พิสูจน์ทดลองด้วยตนเอง สามารถนำจุลินทรีย์มาใช้ในการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ปรับปรุงบำรุงดิน เกิดการเกื้อกูลกันจนอุดมสมบูรณ์ ด้วยต้นทุนต่ำ ทำด้วยตนเองได้ ถ้าผู้อ่านท่านใดสนใจก็ติดต่อขอรับการอบรมได้ที่พิพิธภัณฑ์เกษตรฯ

สำหรับคนอยู่ในเมืองไม่มีดินปลูกต้นไม้ ก็ต้องซื้อดินผสม ผมเคยซื้อดินผสมมาปลูกไม้กระดาง มีใบรับรองคุณภาพจากหน่วยงานภาครัฐด้วย แต่ก็ไม่มีคุณภาพจริง ดินเพาะปลูกต้นไม้ต้องอมน้ำได้ดี แต่ก็มีควมร่วนโปร่งให้น้ำผ่านได้ และต้องมีธาตุอาหารพืชอุดมสมบูรณ์ด้วย ดินจะมีคุณสมบัติเช่นนี้ ต้องมีอินทรีย์วัตถุผสมอยู่มาก และถูกย่อยสลายแล้วด้วยจุลินทรีย์ หากอยู่ในช่วงกำลังย่อยสลายอยู่จะมีความร้อน

การหมักเศษอาหารทำปุ๋ย ถ้าเป็นแกงต้องเอาน้ำแกงทิ้งต่างหาก เอาเฉพาะที่เป็นผักหรือเศษเนื้อมาล้างความเค็มออกก่อน เพราะแกงผักจะมีความเค็มของเกลืออยู่ ทำให้พืชตายได้ ถ้าเป็นเศษผัก ที่หั่นส่วนที่ไม่ใช้ก่อนปรุงอาหารก็หมักได้เลย

เคยมีบางคนมาถามว่า มีปลวกมากัดกินรากไม้ที่ปลูกจะกำจัดอย่างไร ปลวกไม่กัดกินเซลล์พืช ที่ยังมีชีวิตอยู่ เวลาเราถอนต้นไม้ที่ตายแล้วขึ้นมา เห็นมีปลวกอยู่แสดงว่าต้นไม้ตายแล้ว ปลวกจึงกิน ขาวนาสมัยก่อน ปลูกผัก พริก มะเขือ ตามจอมปลวกงามดี ปลวกอาจทำให้ต้นไม้ตายด้วยสาเหตุอื่นได้ กรณีที่เราผสมดินปลูกด้วยมูลสัตว์ หรือขุยมะพร้าว เศษพืชปริมาณมาก ปลวกมากัดกินเศษพืชเหล่านี้จนดินโปร่ง รากแห้งตายได้ แก้วด้วยวิธีผสมดินให้มากขึ้น เศษพืชหรือปุ๋ยคอกคลุมไว้เหนือดิน ไม่ต้องใช้ยาฆ่าปลวก

มีที่ดินที่ว่างอยู่ปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง เพราะปลูกง่ายได้ ซากอินทรีย์ไว้ทำปุ๋ยเยาะอ้อยหีบน้ำตาลไปใช้ประโยชน์แล้ว เศษซากที่เหลืออยู่ก็นำมาหมักมาทำปุ๋ย น้ำตาลเราผลิตเองเอาไปเลี้ยงเชื้อจุลินทรีย์ไม่ต้องซื้อ หัวมันสำปะหลังหากราคาถูกนำมาทำปุ๋ยบำรุงดินดี ต้นใบสามารถหมักทำปุ๋ยได้ ปลูกง่ายใช้น้ำน้อย ขอแนะนำให้ปลูกพันธุ์ "เข้มเฉลิม" ซึ่งเป็นพันธุ์มันสำปะหลัง ที่ผู้ใหญ่บุญลย์ นำมาจากประเทศเคนย่า ประเทศนี้ กินมันสำปะหลัง เป็นอาหาร

หลัก พันธุ์นี้กินอร่อยเนื้อสี
เหลืองเข้มสวย มีเบต้าแคโรทีน
สูงกว่าพันธุ์อื่น ๆ ที่พิพิธภัณฑ์
เกษตรฯกำลังปลูกขยายพันธุ์
อยู่

หอยสองฝา เลี้ยงไว้ใน
แหล่งน้ำของเรา ถ่ายมูลออกมา
มีธาตุฟอสฟอรัส ช่วยเร่งดอก
เร่งใบ มูลของไส้เดือนก็เช่น
เดียวกัน ฉะนั้นต้องมีเศษหญ้า
เศษฟางคลุมดินไว้เป็นที่อยู่

อาศัยของไส้เดือน เป็นอาหารของไส้เดือน ไส้เดือนก็จะพรวนดินให้เราด้วย

การปลูกหญ้าแฝกก็ช่วยบำรุงดิน เพิ่มซากอินทรีย์วัตถุสึกลงไปในดินได้ลึก 2-3 เมตร
เวลาเราปลูกพืชบำรุงดิน มักนึกถึงพืชตระกูลถั่วเท่านั้น “เพราะถั่วเพิ่มไนโตรเจนแก่ดิน พืชอื่น
สิ่งมีชีวิตอื่น ก็เพิ่มธาตุอื่นที่จำเป็นแก่พืชเช่นกัน เพิ่มซากเศษพืชได้มากเป็นการเพิ่ม
อินทรีย์วัตถุให้แก่ดินมากตามไปด้วย

หญ้าเนเปียร์ หรืออ้อย ที่แตกกอดีทนแล้งสามารถปลูกเพื่อทำปุ๋ยได้ จากข้อดีที่ปลูก
ง่าย ทนแล้ง แตกกอดีให้ซากอินทรีย์เยอะ

การรดน้ำ ต้องคอยตรวจสอบว่า รดน้ำแล้วซึมลึก ถึงรากหรือไม่ ดินเก็บน้ำที่เรารดลง
ไป ชุ่มชื้นได้นานแค่ไหน นอกจากปรับปรุงคุณภาพของดินแล้ว ก็ต้องเอาใจใส่สังเกตดูพืชที่
ปลูกด้วย ช่วงบ่ายๆ หากต้นไม้เขียวแสดงว่า เราให้น้ำไม่พอ การให้น้ำด้วยระบบน้ำหยดสปริง

เกอร์ ก็ต้องคอย
ตรวจตรา ดูข้อ
บกพร่อง ดูโรคแมลง
ที่มารบกวนพืช ถ้า
เรารักต้นไม้เหมือน
รักลูกรักหลานเรา รัก
เพื่อนพ้องเรา เอาใจ
ใส่การเลี้ยงดูต้นไม้
ง่ายกว่าเลี้ยงคุณ

การแปรรูปอาหาร และการถนอมอาหาร

การแปรรูปและการถนอมอาหารมีความแตกต่างและเหมือนกันในความหมาย

การแปรรูปอาหาร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบให้เป็นอาหารพร้อมบริโภค ซึ่งอาจเก็บได้นานขึ้นหรือไม่ก็ได้

ส่วนการถนอมอาหาร คือ การนำวัตถุดิบที่เป็นอาหารที่บูด-เน่า เสียได้ง่ายมาถนอมให้มีอายุการเก็บนานขึ้น บางอย่างบริโภคได้เลย บางอย่างต้องนำไปแปรรูปอีกครั้งก่อนบริโภค เช่น หน่อไม้ เอาไปทำหน่อไม้แห้งเก็บไว้ได้นานกว่าหน่อไม้สด แต่จะกินต้องนำมาแช่น้ำแล้วเอาไปแปรรูปเป็นแกงก่อน เป็นต้น

จะเป็นการแปรรูปหรือการถนอมอาหารก็มีจุดประสงค์เหมือนกัน อย่างหนึ่ง คือ ทำให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ จึงทรงมีพระราชดำริในการจัดตั้งโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปขึ้น มิได้มีวัตถุประสงค์ในการแปรรูปผลผลิต-เพื่อแสวงหากำไร ดังเช่น โรงงานทั่วไป แต่เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชน นับเป็นพระปรีชาญาณในการอาศัยอุตสาหกรรมเกษตร ช่วยพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ทรงจัดตั้งขึ้นนี้ จะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนดำเนินงานส่งเสริมการปลูกพืช แปรรูปผลผลิตเกษตรในพื้นที่ชนบท สร้างตลาดรองรับ และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่ชนบทไปพร้อม ๆ กัน

เกษตรกรไทยในอดีต มีปัญหายากจนส่วนหนึ่ง คือ ไม่สนใจการแปรรูปการถนอมอาหาร ทั้ง ๆ ที่ทำได้ ทำแล้ว แต่ทำแค่ถนอมหรือแปรรูปไว้กินในครอบครัว แต่ผลผลิตส่วนใหญ่จะขายสด ฤดูกาลที่มีผลผลิตออกมาพร้อมกันล้นตลาด ราคาถูกก็ขายถูก ๆ สิ้นไปเลยว่าตนเองถนอมรักษาเป็น แปรรูปอาหารเป็น ทำแล้วขายในตลาดท้องถิ่นใกล้ ๆ ก็ขายได้ ชาวก็ขายข้าวเปลือกให้โรงสี โรงสีสีเป็นข้าวสารมาขายก็ได้กำไรขายแพง ขายล้าอ้อยให้โรงงานแล้วชื้อน้ำตาลกิน ทั้งที่สามารถหีบน้ำอ้อยเคี้ยวทำน้ำตาลได้

ผลิตภัณฑ์โดยดำ

ศูนย์ศึกษาพัฒนาพิภพทอง จ.นราธิวาส ศูนย์ศึกษาพัฒนาภูพาน จ.สกลนคร ซึ่งเป็นโครงการในพระราชดำริ มีการวิจัยออกแบบเครื่องมือง่าย ๆ ในการทำแป้งถั่วเขียวแล้วแปรรูปเป็นวุ้นเส้น ทำซีอิ๊ว สามารถเพิ่มมูลค่าของถั่วเขียวได้ถึง 8 เท่าตัว

ในอดีตชาวบ้านดองผักกาด ผักเสี้ยน ผักกุ่ม และยอดมันสำปะหลัง ทำเป็น ทำได้ แต่ไม่ทำขาย นำเสียดายอาหารเหล่านี้มีคุณค่าทางอาหาร มีจุลินทรีย์ช่วยย่อย อร่อยถูกปากคนไทย เวลาดองน้ำหนักรของน้ำเพิ่มขึ้น มูลค่าก็เพิ่มขึ้น

การถนอมอาหารที่ทำได้ในครัวเรือน นอกจากการดองเปรี้ยว

ดองเค็มแล้วก็มีกาใส่เกลือตากแห้ง การย่าง แช่วิน การเชื่อม และการหมัก ไม่ต้องใช้เทคโนโลยี อัดกระป๋อง หรืออาบรังสีใช้เคมีใดๆ ก็ทำให้เพิ่มมูลค่าได้แล้ว

ต้นสะทอน ไม้ก่อสร้าง ปลุกไว้สร้างบ้านเป็นไม้เนื้อแข็งคุณภาพดี ชาวบ้านจังหวัดเลย เอาใบมาหมัก ทำน้ำปลาใบสะทอนอร่อยกว่าน้ำปลา แต่ก็ไม่มีการเผยแพร่ให้นิยมใช้กันกัน ให้แพร่หลายขึ้น

หมากเม่า ไม้ผลพื้นบ้านที่ถูกตัดฟันทิ้งเกือบสูญพันธุ์ มีผู้นำมาแปรรูปเป็นน้ำหมากเม่า พร้อมดื่มขายดีก็ทำให้มีการปลูกเพิ่มขึ้น พันธุ์หมากเม่าสามารถขายได้

สมอไทย สมอพิเภก มะขามป้อม ขายได้ราคาสูง ไม่ค่อยมีคนซื้อ พอนำไปผสมเป็นยา ตริผลา ราคาแพงขายดี ล้างพิษออกจากระบบร่างกาย ขายข้ามประเทศไปถึงอเมริกา

ที่ยกตัวอย่างมาให้เห็น เป็นตัวอย่างเล็กน้อย เพื่อให้เห็นความสำคัญของการแปรรูปอาหารและการถนอมอาหาร เหมือนเกษตรกรที่มาเรียนรู้เป็นเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานฯ ที่เข้าใจเรื่องนี้แล้ว ทำนาไม่ขายข้าวเปลือก แต่จะสีเป็นข้าวสาร โดยขายให้ถึงมือผู้บริโภค เป็นข้าวอินทรีย์ไร้สารพิษ คำนึงถึงสุขภาพคนกินด้วย หรือเพาะเห็ดแล้วไม่ขายเห็ดสด แต่จะนำมาทำอาหารก่อน เช่น แหนมเห็ด น้ำพริกเห็ด ตะโก้เห็ด เยลลี่เห็ด ขนมปังหน้าเห็ด ข้าวเกรียบเห็ด ลูกชิ้นเห็ด น้ำปลาเห็ด ฯลฯ เป็นการเพิ่มมูลค่าและเพิ่มความหลากหลายของสินค้า

ความรู้เหล่านี้มาเรียนรู้ได้ที่พิพิธภัณฑสถานฯ

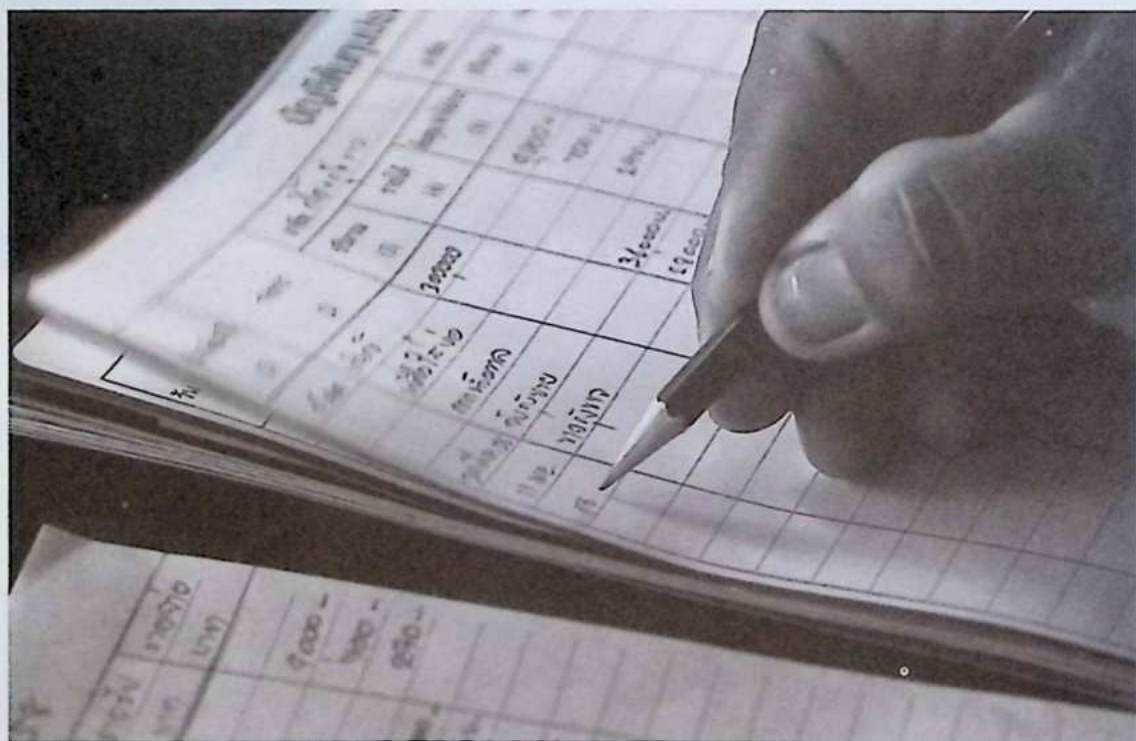

บันทึกบัญชี

ในสภาวะที่สังคมโลก กระแสวัตถุนิยม ความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย กำลังครอบครองโลกด้วยกระแสพลังแห่งการโฆษณา คนไทยยังมีทางออกตามแนวปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ของในหลวง พระองค์เห็นความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง รู้จักความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ โดยคำนึงถึงหลักเหตุผล และการประมาณตน ทรงเตือนสติคนไทยไม่ให้ประมาท โดยเฉพาะการใช้จ่ายเงิน ซึ่งเป็นสิ่งที่จะนำไปแลกเปลี่ยนปัจจัยมาใช้ในการดำรงชีวิต

การทำบัญชี คือ การจดบันทึกข้อมูล เรื่องราวต่าง ๆ ใช้เป็นเครื่องมือสะท้อนภาพชีวิตจริง ผ่านตัวเลข ทั้งชีวิตของตนเอง ชุมชน รวมถึงประเทศชาติ ข้อมูลบันทึกสามารถบ่งชี้อดีต มาบอกปัจจุบันและอนาคตได้ ข้อมูลที่บันทึกจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต และครอบครัว

บัญชีครัวเรือนไม่เพียงแต่บันทึกรายรับรายจ่ายเท่านั้น แต่หมายถึงการบันทึกข้อมูลอื่น ๆ ในชีวิต ในครอบครัว เช่น บัญชีทรัพย์สิน พันธุ์ไม้ในบ้านในชุมชน ความรู้ ความคิด

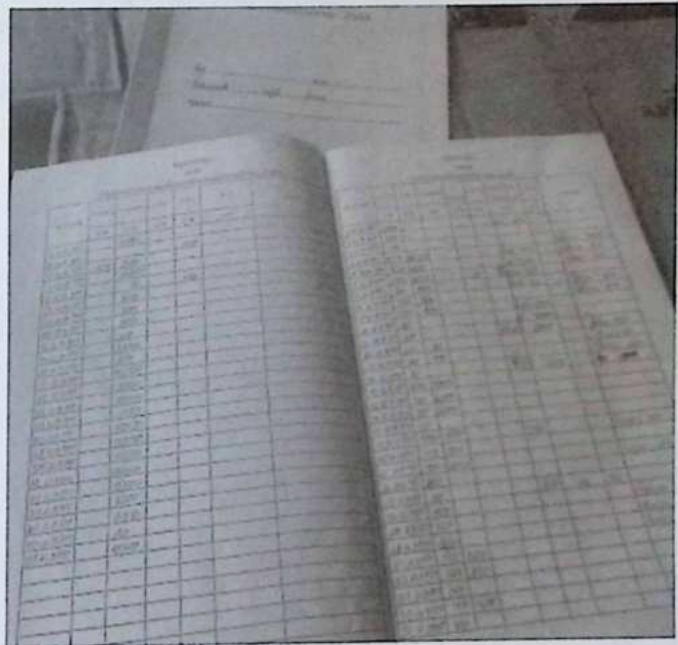

บัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิผู้รู้ในชุมชน บัญชีเด็กเยาวชนของเรา ภูมิปัญญาของเราในด้านต่างๆ เป็นต้น หากประชาชนส่วนใหญ่ในชาติจดบันทึกไว้ทุกเรื่อง หรือมากเรื่อง จะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติจะเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นที่มาของปัญญา ยกตัวอย่างของชนชาติ ในเอเชีย เช่น ประเทศจีนถูกปลุกฝังรักการจดบันทึก ทำให้รู้ประวัติศาสตร์ของชาติในอดีต ได้ยาวนาน มีความรู้ทางการแพทย์ การปกครอง การศึกษา ปรัชญาชีวิตให้เยาวชนของเขา ศึกษาได้หลายเรื่องต่อเนื่องสืบมา ประเทศที่อยู่ใกล้กับจีน เช่น เวียดนาม เกาหลี ก็ได้อิทธิพลเป็นคนชอบบันทึกเช่นกัน เกาหลีนำมาสร้างเป็นหนังสือประวัติศาสตร์ เช่น เรื่องแดจังกึม ดึงให้คนทั่วโลกอยากเข้าไปเที่ยว ไปศึกษาทำรายได้ให้กับประเทศ อินเดียสมัยพระเจ้า

อโศกมหาราช ได้บันทึกเรื่องราวคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้บนแผ่นหิน บนเสาหิน ทำให้เราได้รู้เรื่องราวมีหลักฐานคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประโยชน์กับมวลมนุษย์ในโลกอีกไม่น้อย ในประเทศไทยเราก็มีบุคคลสำคัญหลายท่านที่เป็นตัวอย่างที่ดีของการจดบันทึก เช่น ท่านพุทธทาสภิกขุ ในหลวง และสมเด็จพระเทพฯ ล้วนเป็นนักจดบันทึกทั้งสิ้น การบันทึกคือการเขียน ก่อนเขียนย่อมมีการคิด เมื่อคิดย่อมเกิดปัญญาที่จะนำมาแก้ปัญหา หรือใช้เหตุผล วิเคราะห์วิจัยเรื่องราวได้ถูกต้องตรงความเป็นจริง

ภาพจาก www.dorakamin.com

ภาพจาก www.happyhousewife.com

การทำบัญชีครัวเรือนด้านเศรษฐกิจหรือบันทึกรายรับรายจ่าย มีการลงวันที่ เดือน ปี ซึ่งก็เหมือนไดอารี่ ได้รู้เหตุการณ์ต่างๆ ว่าเกิดขึ้นเมื่อใด ช่องรายการซื้ออะไรจำนวนเท่าใด ช่องนี้ควรมีพื้นที่กว้างๆ ลงรายละเอียดได้ เช่น ขายผักได้ราคาแพงเพราะเป็นช่วงเทศกาลกินเจ (อย่างนี้ก็สามารถไปวางแผนการปลูกผักในอนาคตได้ว่าเทศกาลกินเจ ต้องเตรียมปลูกผักไว้ขายจำนวนเพิ่มขึ้น) สิ่งที่จดบันทึกสามารถมองเห็น ความฟุ่มเฟือยว่าอะไรไม่ควรจ่าย เช่น ต้องจ่ายค่าน้ำมันเครื่องตัดหญ้า และจ้างคนงานตัดหญ้าต่อเดือนมาก หากใช้ฟางคลุมหญ้า แทนประหยัดเงินกว่าได้ปุ๋ยบำรุงดินด้วย อย่างนี้ เป็นต้น ลั้นเดือนสิ้นปีแล้ว มีเงินเหลือออกมาไว้ใช้อะไรในอนาคตได้บ้าง ทำให้ทุกคนในครอบครัวรับรู้ คิดหนี้ ไม่พอใช้จ่ายก็จะได้สามัคคีร่วมมือกันประหยัด มีเหลือก็แบ่งปัน วางแผนร่วมกันในการบริหารการเงิน

"การลดรายจ่ายเท่ากับการเพิ่มรายได้" การประหยัดลดรายจ่ายก็เป็นการเพิ่มทุนอย่างหนึ่ง โดยไม่ต้องกู้เงิน เงินทุนน้อยก็ลงแรงให้มากขึ้น แรงงานก็เป็นทุนอย่างหนึ่ง ความรู้ก็เป็นทุน ความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้านการมีเครือข่ายองค์กรก็เป็นทุนด้วย

เราจะประหยัดเงินได้ก็ต้องมีวินัยในการควบคุมความต้องการของตนเองมีความมุ่งมั่น ถ้าขาดวินัยในการใช้เงินต่อให้มีรายได้มากเท่าใดก็ไม่พอใช้

ควรหลีกเลี่ยงการก่อหนี้ อะไรที่ตัวเองได้ก็ทำอะไรเองไม่ต้องซื้อ สำหรับอาชีพเกษตรแล้วมี
คนกล่าวว่า มีเกลืออย่างเดียวที่ต้องซื้อกินอย่างอื่นปลูกกินเองได้หมด

ความปรารถนาได้สิ่งที่ตัวเองต้องการทันที เป็นเหตุให้คนยอมเป็นหนี้ บางทีสิ่งที่ต้องการ
ก็ไม่ใช่เรื่องเร่งด่วน แต่ดอกเบี้ยจะบานเร่งด่วนทันทีที่เรากู้ยืมเงิน เราต้องมีสติทบทวนไตร่ตรอง
ให้รอบคอบ โลกนี้ไม่มีทางลัดไปสู่ความร่ำรวยอย่างรวดเร็ว แม้ได้มาเร็วก็ไม่ยั่งยืน รู้แล้วรู้รอด
คือ รู้แล้วอย่าก่อหนี้สิน เป็นหนี้แล้วรีบวางแผนใช้หนี้ให้หมดไปเร็วที่สุด ด้วยการประหยัด
อดออม ขยันหมั่นเพียรไม่ก่อหนี้เพิ่ม มีความรอบคอบ ด้วยการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ให้รู้
ว่าอะไรที่เราจ่ายไปมากโดยไม่มีความจำเป็น ความเลวร้ายที่จะเกิดขึ้นได้ในชีวิตของเรา คือ
การตกเป็นทาสของเงิน ทาสที่ถูกบังคับด้วยโชตรวน การเปลี่ยนดีในสมัยโบราณถูกยกเลิกไป
แล้ว แต่คนสมัยนี้ก็ยังเป็นทาสที่ถูกคนฉลาดร้ายบังคับใช้ด้วยระบบทุนนิยม ด้วยระบบการเงิน
ที่ทาสรู้ไม่เท่าทันต้องสยบยอม ธนาคารสถาบันการเงินที่ให้กู้ยืม จะรัดลูกหนี้จนหมดแรง เจ้า
หนี้มองระบบปัจจุบันเป็นข่าวโศกร้ายกว่านั้น ลูกหนี้หาเงินให้ไม่ทันก็จับ ตัดนิ้ว ตัดมือ ให้
อันธพาลรับจ้างมารุมซ้อม

ทางรอด คือ เริ่มบันทึกทำบัญชี ทำให้ปลอดหนี้จะปลอดภัย สบายใจไร้กังวล พึ่งตนเอง
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ท้ายเล่มรู้รอด

ภาพจาก www.wedspg.co.th

ในหลวงทรงห่วงปัญหาต่างชาติดูหมิ่นคนไทย จากการจัดเสวนาเรื่อง “พัฒนาชนบท ปลดล็อกประเทศ” ที่จัดโดยชมรมสื่อบ้านนอก ร่วมกับมูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2555

นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี กล่าวในหัวข้อ “ชนบทในมุมมองข้าพเจ้า” ว่า ถ้าปล่อยให้โครงสร้างเศรษฐกิจเป็นแบบทุนนิยมอย่างนี้ต่อไปคนจะอพยพมาอยู่แต่ในเมืองใหญ่ ทอดทิ้งชนบท เพราะช่องว่าง ระหว่างคนจนกับคนรวยในประเทศไทยขณะนี้ ห่างกันมากที่สุดในโลก คือ ห่างกันถึง 18 เท่า

หากไม่ทำอะไรเลยช่องว่างก็จะยิ่งห่างกันออกไป ทุกที่พูดกันไม่รู้เรื่อง การปฏิรูปการศึกษา 2546 มีแต่หลักสูตรแกนกลาง ไม่มีหลักสูตรท้องถิ่น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตรัสว่า “พอพ้นประตูโรงเรียนก็เป็นหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว แต่น่าเสียดายที่ครูไม่เอาไปสอน เข้าป่า หาของกินไม่เป็น รักษาป่าไม่เป็น แต่ละพื้นที่ควรมาทำหลักสูตรกันเอง เด็กสกลนคร รักสกลนคร เด็กเชียงรายรักเชียงราย เกิดความรู้สึกเป็นคนเชียงราย อยากกลับไปพัฒนาบ้านเมืองตนเอง”

นายแพทย์เกษม กล่าวต่อไปว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เคยตรัสถึงเกษตรกรที่สกลนครว่า “ขอให้ห่วงหาพันธุที่ดินทำกิน อย่าขาย ให้ทำเกษตรไปเรื่อย ๆ จะเจริญเอง ขณะนี้พวกตะวันออกกลางไปไล่ซื้อที่นาบ้าง เข้าบ้าง คนที่เคยเป็นเจ้าของที่ต้องมาเป็นกรรมกรในโรงงาน เวลาน้ำท่วมที่โรงงานก็ต้องปิด เอาที่ที่ไหนอยู่ ที่ที่ไหนทำกิน อย่างนี้ก็เจ๊งกันหมดประเทศ ต้องเตือนคนไทยอย่าโลภ ไปร่วมมือกับต่างชาติมาซื้อที่นา หรือมาเช่าที่เป็นหมิ่นไร้ล้านไร่ คนไทยต้องช่วยกันป้องกันไม่ให้ต่างชาติมาซุกที่ดินของเกษตรกรไทย เป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องทำให้คนไทยมีแผ่นดินอยู่”

หนังสือคู่มือที่จัดพิมพ์โดยสำนักงานพิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

1211

1. คู่มือการสร้างบ้านดินแบบสืออาวีฟ
2. คู่มือการทำนาอินทรีย์
3. คู่มือการเพาะเห็ดฟางในตะกั่ว และการเพาะเห็ดในโรงเรือนแบบมอดคิว
4. คู่มือเกษตรพอเพียงเมือง

5. คู่มือการทำเตาแก๊สชีวภาพ และถ่านอัดแท่ง
6. คู่มือการทำปุ๋ยธรรมชาติ แร่พูนสมุนไพรจากชีสสมุนไพร
7. คู่มือปลูกสมุนไพรสามฤดูประจำบ้าน
8. คู่มือผักพื้นบ้านอาหารต้านโรค

9. คู่มือการทำบ้านก้อนฟาง
10. คู่มือไม้เศรษฐกิจแถมไม้หอม
11. คู่มือเรดสแองกาทิศจนผลิตไฟฟ้าเพื่อการพึ่งตนเอง
12. คู่มือนวัตกรรมพลังงานทางเคือกเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง
13. คู่มือผลิตภัณฑ์สปาจากสมุนไพรไทย
14. คู่มือเกษตรสวนทาง
15. คู่มือเพาะเห็ดถุงแบบผสมผสาน สักกุกุมข้าวหอม จากใต้ถุน
16. คู่มือการถนอมอาหาร และแปรรูปอาหารเพื่อการพึ่งตนเอง
17. คู่มือไม้เศรษฐกิจเสริมพรางไม้

18. คู่มือการปลูกไม้ผางจันทน์
19. คู่มือการปลูกข้าวต้นเดียว เบิกกลีบแห้งกล้างข้าว
20. คู่มือการพัฒนาพันธุ์ผักไว้ใช้เอง
21. คู่มือการเลี้ยงไส้เดือนดิน
22. คู่มือไม้ป่า ไม้พื้นบ้าน
23. คู่มือเห็ด 1 รวบรวม
24. พรางไม้ผางจันทน์
25. คู่มือภูมิปัญญาการเกษตรพื้นบ้าน
26. คู่มือการทำนาอินทรีย์เงินล้าน
27. คู่มือผักพื้นบ้านไทย

ภาคเล่มละ 50 บาท

สำนักพิชิตอดิที่ สำนักงานพิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (องค์การมหาชน)

เลข 13 ถนนพหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12120 โทร. 0 2529 2212-13, 08 7357 7474 โทรสาร 0 2529 2214, 0 2529 1965

กลุ่มพัฒนาธุรกิจ 0 2529 2212-13, 08 6916 7878 www.wisdomking.or.th

“การอาชีพเพาะปลูกนี้มีความสำคัญมาก
เพราะการเพาะปลูกนี้เป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์
ถ้าเราไม่มีการเพาะปลูก ก็จะไม่มียัตถุติบที่จะมาทำอาหาร
เครื่องนุ่งห่ม หรือเป็นสิ่งก่อสร้าง ฉะนั้นต้องทำการกสิกรรม”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทานแก่คณะผู้ให้าสหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์นิคม
วันที่ 10 พฤษภาคม 2521

ISBN 978-616-358-181-5

9 786163 581815

ราคา 50 บาท